

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM BİLİM DALI

MÜLTECİ ÇOCUKLARLA ÇALIŞAN OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN
YAŞADIĞI GÜÇLÜKLERİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER ÜZERİNDEN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FURKAN GÜNEK

ÇANAKKALE
AĞUSTOS, 2020

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

**Mülteci Çocuklarla Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin
Yaşadığı Güçlüklerin Çeşitli Değişkenler Üzerinden İncelenmesi**

Furkan GÜNEK
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Havise GÜLEÇ

Çanakkale
Ağustos, 2020

Taahhütname

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum“ **Mülteci Çocuklarla Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaşadığı Güçlüklerin Çeşitli Değişkenler Üzerinden İncelenmesi**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

28/08/2020

Furkan GÜNEK

Önsöz

“Bir çocuk, bir öğretmen, bir kalem ve bir kitap dünyayı değiştirebilir.”

2011 yılından itibaren ülkemize yapılan Suriyeli göçü beraberinde birçok değişimi de getirmiştir. Değişim yaşanan alanlardan birisi de eğitim alanı ve eğitim politikaları olmuştur. Gelen göçmenlerin ilk etapta geçici olacakları ve ülkelerine dönecekleri düşünülmüş, sonrasında ise bu bakış açısından vazgeçilerek geleceğe yönelik eğitim politikaları oluşturulmuştur. Bu bağlamda Suriyeli mültecilere geçici koruma statüsü verilmiş ve Suriyeli mülteci çocuklara da Türk devlet okullarına kayıt yaptırma hakkı tanınmıştır. Özellikle dezavantajlı gruplar için eğitimin öneminin yadsınamayacağı açıktır. Çocukların okulla ve okullaşmayla tanıştıkları ilk alan ise okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Mülteci çocukların Türk toplumuna uyumlu bir birey olabilmelerini sağlamak ve kayıp nesil olmalarını engellemek için eğitim verimini arttırmak oldukça önemlidir. Eğitimin ilk basamağı olan okul öncesi eğitimi çocukların okulu sevmesine büyük katkı sağlamaktadır.

Tez çalışmamı yaparken bana verdiği destekten ötürü danışman hocam Prof. Dr. Havise GÜLEÇ'e, teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışmamı yaparken bir an olsun beni yalnız bırakmayan benden desteğini esirgemeyen hayatıma kattığı anlam ve renkten tezime de katan başıma gelen en güzel şey olan biricik ve dünyalar güzeli eşim Tuğba YÜCEL GÜNEK'e teşekkürü bir borç bilirim.

Furkan GÜNEK

Çanakkale, 2020

Mülteci Çocuklarla Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaşadığı Güçlüklerin Çeşitli Değişkenler Üzerinden İncelenmesi

Furkan GÜNEK

Özet

Bu araştırmanın amacı okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin, mülteci çocuklara eğitim verirken karşılaştıkları güçlükleri, çeşitli değişkenler üzerinden incelemektedir. Araştırmanın çalışma grubu Türkiye'nin farklı illerinde görev yapan ve sınıflarında mülteci öğrenci bulunan 61 okul öncesi eğitimi öğretmeni'dir. Çalışmanın veri toplama aşamasında; nitel araştırma modellerinden yarı yapılandırılmış yönlendirici olmayan görüşme formu kullanılmıştır. Öğretmenlere online olarak ulaşılmıştır. Araştırma verilerine "basit betimsel çözümleme" uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında karşılaşılan güçlüklerin "dil problemi, iletişim kuramama, bu alanda kendini yetersiz hissetme, velilerle iletişime geçememe" gibi başlıklarda toplandığı görülmüştür. Genel anlamda öğretmenlerin yaşadığı güçlüklerin ortak temalarda toplandığı gözlenmiştir. Araştırma bulguları ışığında çözüm önerileri sunulmuştur. Sunulan çözüm önerilerinden bazıları, mülteci çocukların etkinliklere katılımını arttırmak için mülteci çocuklara uygulanabilecek bir etkinlik kitabının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanması, dil farklılığından kaynaklı iletişim sorunlarını en aza indirebilmek için nitelikli tercümanların sınıf ortamında bulundurulması, iletişim sorunlarının eğitime etkilerinin en aza indirebilmesi için çocuklar ve öğretmenler arasında ortak anlamlar sağlayacak görsel ya da işitsel materyaller kullanılması olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Geçici koruma, mülteci çocuk, okul öncesi eğitimi öğretmenleri, öğretmen güçlüğü

Examining the Challenges of Preschool Teachers Working with Refugee Children through Various Variables

Furkan GÜNEK

Abstract

The aim of this study is to examine the difficulties encountered by teachers working in pre-school education institutions while teaching refugee children through various variables. The research group consists of working in different provinces of Turkey in the refugee students in 61 classes and pre-school teachers. In the data collection phase of the study, a semi-structured non-directive interview form, one of the qualitative research models, was used. Teachers were reached online. "Simple descriptive analysis" was applied to the research data. When the research results were examined, it was seen that the difficulties encountered were gathered under the headings such as "language problem, inability to communicate, feeling inadequate in this area, inability to communicate with parents". Some of the solutions offered are as follows; Preparing an activity book that can be applied to refugee children to increase the participation of refugee children in activities by the Ministry of National Education, having qualified translators in the classroom environment to minimize communication problems arising from language differences, and using visual or audio materials that have common meanings both for children and teachers in order to minimize the effects of communication problems on education.

Key Words: Preschool education teachers, refugee child, temporary protection, teacher difficulty

İçindekiler

Onay	i
Önsöz.....	ii
Özet	iii
Abstract.....	iv
İçindekiler.....	v
Tablolar Listesi	vii
Şekiller Listesi.....	viii
Kısaltmalar Listesi.....	ix
Bölüm I: Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Alt Amaçları.....	3
Araştırma Soruları.....	4
Araştırmanın Önemi.....	5
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
Araştırmanın Varsayımları.....	8
Tanımlar.....	9
Alanyazın	10
Göç.....	10
Türkiye'nin Göç Politikası.....	11
Göç ve Eğitim.....	14
Göç ve Çocuk.....	18
Türkiye'nin Mülteci Çocuklara Yönelik Eğitim Politikaları.....	20
Okul Öncesi Eğitiminin Önemi.....	22

Okul Öncesi Eğitim Programı.....	27
Okul Öncesi Eğitimin Amaçları.....	28
Okul Öncesi Eğitiminde Öğretmenin Rolü ve Önemi.....	29
Bölüm II: Yöntem.....	37
Araştırmanın Modeli.....	37
Araştırmanın Çalışma Grubu.....	37
Veri Toplama Aracı.....	38
Verilerin Toplanması	39
Verilerin Analizi	40
Bölüm III: Bulgular	41
Okul Öncesi Öğretmenlerinin Demografik Bilgilerine Yönelik Bulgular.....	41
Bölüm IV: Tartışma, Sonuç ve Öneriler	73
Tartışma	73
Sonuç.....	78
Öneriler.....	81
Kaynakça	83
Ekler	93
EK 1: Görüşme Formu ve Kişisel Bilgi Formu.....	93
Görüşme Formu Soruları.....	93
Kişisel Bilgi Formu Soruları.....	94
EK 2: Görüşme Sorularının Online Formu.....	95
Özgeçmiş.....	105

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa
1	Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri.....	42
2	Çalışma Grubunun Mesleki Özellikleri.....	44
3	Çalışma Grubunun Öğrencilerinin Özellikleri.....	45
4	Çalışma Grubunun Mülteci Çocuklarla Çalışmaya Yönelik Eğitim Alma Durumu.....	46
5	Çalışma Grubunun Yaşadığı Sorun Kategorileri.....	47
6	Çalışma Grubunun Programı Uygulamada Yaşadığı Sorun Kategorileri.....	49
7	Okul Öncesi Eğitim Materyallerinin Etkin Kullanımı.....	52
8	Çalışma Grubunun Sağlanan Desteklere Yönelik Düşünceleri.....	54
9	Türk Velilerin Çocuklarının Mülteci Çocuklarla Eğitim Görmelerine Yönelik Tepkileri.....	56
10	Öğretmenlerin Mülteci Çocukların Adaptasyon Süreçlerinde Yaşadığı Sorunlara Yönelik Tepkileri.....	58
11	Mülteci Çocukların Akran Etkileşimlerinin Öğretmenler Üzerindeki Etkisi.....	60
12	Mülteci Çocukların Etkinlik Süreçlerinde Yaşadığı Sorunların Öğretmeler Üzerindeki Etkisi.....	62
13	Mülteci Çocukların Aileleri ile İletişim Sorunları.....	64
14	Mülteci Çocukların Ailelerinin Çocukların Eğitimine Yönelik Tutumları...	67
15	Mülteci Çocuklarla Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaşadıkları Güçlüklere Karşı Çözüm Önerileri.....	70

Şekiller Listesi

Şekil Numarası	Başlık	Sayfa
1	Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sayısı Grafiği	16
2	2020 Yılı Mayıs Ayı İstatistiklerine Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı Tablosu.....	17

Kısaltmalar Listesi

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
akt	: Aktaran
BM	: Birleşmiş Milletler
Çev	: Çeviri
Ed	: Editör
GEM	: Geçici Eğitim Merkezleri
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
OÖE	: Okul Öncesi Eğitimi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
UNCHR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Bürosu
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
vb	: Ve benzeri
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

Bölüm I: Giriş

Problem Durumu

Çalışmanın konusu mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin yaşadığı güçlüklerin çeşitli değişkenlere göre incelenmesidir.

İnsan biyopsikososyal bir canlıdır. İyi oluş halinde olması bu üç etkenin bileşimine bağlıdır. İyi oluş için sadece biyolojik olarak iyi olmak yeterli değildir. Aynı zamanda psikolojik olarak iyi olmak ve sosyal olarak da kabul gördüğünü bilmek, yaşadığı topluluğa aidiyet hissetmek gerekmektedir. İnsan beyni gelişim oranının yaklaşık %80'ini 0-4 yaş arasında gerçekleştirir. Bu dönemde nöronlar ve nöronlar arasındaki sinaptik bağlar oluşur. Beyin ne kadar çok uyarıma ve uyarıcıya maruz kalırsa o oranda gelişimi artar. Çocukların bu yaş guruplarında aile eğitiminden sonra karşılaştıkları ikinci eğitim okul öncesi eğitimidir. Çocukların okullaşma ile tanıştıkları ilk kurum da okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Çocukların okulu sevmelerinde ilk basamak olarak da okul öncesi eğitim kurumları ve okul öncesi öğretmenleri görülebilir. Okul öncesi eğitimi çocukların eğitiminin başlangıcı olduğu için kritiktir ve bu dönemde alınan eğitim çocukların sonraki okullaşma deneyimlerini de etkilemektedir.

2011 yılında Arap Baharı yaşanmıştır ve Türkiye'nin bu süreçte uyguladığı Açık Kapı Politikasıyla ülkemize çok sayıda Suriyeli mülteci gelmiştir. Gelen mültecilerin %46,78'ini ise çocuklar oluşturmaktadır (GİGM,2020). Göçle birlikte çeşitli travmatik deneyimler yaşayan çocukların, ülkemize geldikten sonrada çeşitli güçlükler yaşadığı görülmektedir. Bu güçlüklerden birisi de mülteci çocukların eğitim sürecine dâhil olamaması, okullaşamaması ve haliyle de topluma katılmakta güçlük yaşamalarıdır. Okula başlayan çocuklarda ise, okul terki ve entegre olamama sıkça görülmektedir. Suriyeli çocukların okula gidememesi ya da gitmemesi kayıp nesil olma ihtimallerini arttırmaktadır. Bu nedenle mülteci çocukların okullaşması oldukça önemlidir (Gencer, 2017). Göçün başladığı 2011 yılından itibaren sivil

toplum kuruluşları tarafından, mültecilerin can ve mal güvenliklerini sağlamak, temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla pek çok kısa vadeli çalışma yapılmıştır. Sonrasında ise, kısa vadede dönüşün olmayacağı varsayılarak ülkeye uyum ve sosyal bütünleşmeyi sağlamak amacıyla çeşitli politikalar geliştirilmiştir. Yapılan bu politikalardan en önemlisi eğitim alanındadır (Emin, 2016). Nisan 2011’de başlayan göçmenlerin gelişinden yaklaşık 2.5 sene sonra Suriyelilere yönelik eğitim çalışmaları başlamıştır. MEB 26 Eylül 2013’de ülkemizde geçici koruma altında bulunan Suriye vatandaşlarına yönelik “Eğitim-Öğretim Hizmetleri Genelgesi” yayınlanmıştır. Bu genelgenin yayınlanması uzun dönemde geçerliliği olacak politikalar üretilmeye çalışıldığının göstergesidir. Geçici koruma yönetmeliğinde göçmenlere diploma ve denklik belgelerinin verileceği belirtilmiştir. Yine bu süreç içerisinde Geçici Eğitim Merkezlerine denklik verilmiş ve bu kurumlardan da yararlanılmıştır (Özcan, 2018). Ülkemizde bulunan Suriyeliler hukuki anlamda bir takım haklar elde etmiş ve farklı bir statüde olsalar da, sosyolojik anlamda bakıldığında mülteci dirler. Bu nedenle Suriyelilerin eğitimi için düzenlenen eğitim politikalarına mülteci eğitim politikası olarak bakmak mümkündür. Her çocuğun eğitim hakkı vardır ve bu hak Birleşmiş Milletler Evrensel Çocuk Hakları Beyannamesi ile güvence altına alınmıştır. Ülkemizde ise mülteci çocukların eğitimi 6468 sayılı YUKK ile düzenlenmiştir (Kaya, 2019). Göçmen çocuklar geçmişlerinden gelen çeşitli travma ve dezavantajlar ile göç ettikleri topluma katılırlar. Gelecekte ev sahibi topluma daha iyi bir şekilde katılabilmeleri ve yararlı olabilmeleri için alacakları eğitim oldukça önem taşımaktadır (Kaya, 2019).

Güven, Aztekin, Yılmaz (2018) “ Okul Öncesi Eğitim Alan Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi” çalışmalarında, Suriyeli mülteci çocukların eğitiminde yaşanan sorunların tespit edilip, tespit edilen sorunlara yönelik çözüm önerilerinin bulunması amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda katılımcılar, Suriyeli mülteci çocukların iletişim kurmada güçlük yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Çalışma grubu çocukları daha hassas ve kırılgan olarak nitelendirmiş, bu durumunda okula uyumu zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Çocukların ailelerinin de dil sorunu yaşadıkları belirtilmiş bu durumda ailelerin çocukların eğitiminde rol almalarını engellediği görülmüştür. Suriyeli mülteci çocukların farklı gelişim alanlarında akranlarından geride oldukları belirtilmiştir. Ayrıca çocukların sosyal olarak sorun yaşadıkları, sınıfta tek başlarına oynadıkları söylenmiştir. Suriyeli öğrencilere sunulan rehberlik hizmetlerinin yetersiz olduğu bu durumda çocukların okula uyumunu güçleştirdiği görülmüştür. Bunlara çözüm önerisi olarak çocuklara ve aileye dil eğitimi verilmesi, çocuklar ve aileler için destek gruplarının kurulması gerektiği belirtilmiştir.

Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin yaşadığı güçlüklerin belirlenmesi ve bunlara yönelik çözüm önerileri ve politikaların geliştirilmesi oldukça büyük bir önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Okul öncesi dönem, çocuğun çevreye uyumunun, bilişsel ve motor gelişiminin çok hızlı geliştiği bir dönemdir. Bu özellikleri bakımından ele alındığında insan gelişimi açısından bu dönemin ne derece önemli olduğu daha çok görülmektedir. Fizyolojik açıdan bakıldığında, beyindeki sinaptik bağların en hızlı oluştuğu ve miyelinlenmenin arttığı dönemin okul öncesi döneme tekabül ettiği görülmektedir. Sinaptik bağlar nöronlar arasında kurulur ve aradaki geçişi sağlar, sinaptik iletileri sağlar. Sinaptik iletim için bilginin taşınması ya da düşünce süreçleri denilebilir. Miyelinlenme ise iletinin taşınma hızı ile ilgilidir. Miyelinlenme ne kadar çokça bilgi bir nörondan diğer nörona o kadar hızlı iletilir ve bu da bilginin işleme hızını artırır. Beyin dış dünyadan ne kadar çok uyarım alırsa sinapslarının artma olasılığı o kadar çok artmaktadır. Burada eğitimin özellikle okul öncesi eğitiminin önemi artmaktadır. Eğitimle farklı uyaranlara maruz kalan zihnin, bilgiyi işleme hızı artmaktadır. Bundan dolayı okul öncesi eğitim bilişsel gelişim açısından da oldukça önemlidir.

Araştırmanın genel amacı, mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin yaşadığı güçlüklerin çeşitli değişkenler üzerinden incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda mülteci çocuklarla çalışan öğretmenlerin yaşadıkları güçlüklerin belirlenerek bunlara yönelik çözüm önerisi getirilmesi beklenmektedir.

Araştırmanın Alt Amaçları

Bu araştırmada aşağıdaki alt amaç sorularına yanıt bulunması beklenmektedir.

1. Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenleri, mülteci çocuklarla çalışmaya başlamadan önce, bu grupla çalışmaya yönelik bir eğitim alıyorlar mı alıyorlarsa bu eğitim nedir ?
2. Okul öncesi eğitimde mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin genel anlamda yaşadığı en büyük güçlük nedir?
3. Okul öncesi eğitim programının mülteci çocuklara uygulanabilmesinde yaşanan sıkıntılar nelerdir?
4. Okul öncesi eğitiminde kullanılan eğitim materyalleri (oyuncak, kitaplar, bloklar vs.) mülteci çocukların eğitiminde ne derece etkin kullanılmaktadır?
5. Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenleri kendilerine genel anlamda(eğitimsel, psikolojik, motivasyonel, maddi, araç gereç...) yeterli desteğin sağlandığını düşünüyorlar mı?
6. Türk çocukların ailelerinin, mülteci çocuklarla birlikte eğitim görmelerine yönelik verdiği tepkiler nelerdir ve bu tepkiler mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerini nasıl etkilemektedir?
7. Mülteci çocukların okula adaptasyon süreçlerinde hangi sorunlar yaşanmaktadır, bu sorunların yaşanması mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerini nasıl etkilemektedir?
8. Mülteci çocukların birbirleriyle ve diğer çocuklarla olan akran etkileşimlerine dair öğretmenlerin gözlemediği olumlu ve olumsuz durumlar nelerdir, bu durum öğretmenleri nasıl etkilemektedir?

9. Mülteci çocukların etkinlik süreçlerinde yaşadığı sorunlar nelerdir ve bu sorunlar okul öncesi öğretmenlerini nasıl etkilemektedir?
10. Okul öncesi öğretmenleri mülteci çocukların aileleri ile iletişim sırasında ne tür sorunlar yaşamaktadır?
11. Mülteci çocukların ailelerinin çocuklarının eğitimlerine yönelik genel tutumlarına dair okul öncesi öğretmenlerinin gözlemleri nelerdir, ailelerin tutumlarının öğretmenlerin eğitim süreçlerine etkisi nedir?
12. Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin yaşadığı güçlükleri göz önüne alındığında mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin çözüm önerileri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Geçmişten bugüne kadar gelen toplumlar, kalıcı değerler üretme, üretilen değerleri ve kültürü yeni nesillere ve gelecek kuşaklara aktarma, ideolojik tavır takındırma gibi amaçlar gütmüştür. Toplumların bu tarz amaçlarını oluşturma yollarından birisi de eğitimidir (Gündüz, 2011). “Eğitim, genel olarak bireyde davranış değiştirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Her çocuk, genç ve yetişkin, kendi öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmış eğitim olanaklarından yararlanabilmelidir (MEB, 2013).”Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) 2020 Mayıs ayı verilerine göre, 2011 yılından kayıtlı olarak bilinen ve geçici koruma statüsü altında olan 3 milyon 579 bin Suriyelinin ülkelerini terk etmek zorunda kaldığı ve göç eden nüfusun 1 milyon 610 binin çocuk olduğu görülmektedir. Verilerden de anlaşılacağı üzere ortada sadece göçten kaynaklanan bir sorun bulunmamakta, aynı zamanda büyük bir mülteci çocuk sorunu olduğu görülmektedir.

Eğitimin niteliğini arttıracak en önemli unsur ise öğretmenlerdir. Öğretmenin çocukla iletişimi, çocuğa yaklaşım şekli oldukça önemlidir (Akman, 2018). Çocukların okulla ilk tanıştığı yer ise okul öncesi eğitim kurumlarıdır.

Okul öncesi dönem, çocuğun çevreye uyumunun, bilişsel ve motor gelişiminin çok hızlı geliştiği bir dönemdir. Bu özellikleri bakımından ele alındığında insan gelişimi açısından bu dönemin ne derece önemli olduğu daha çok görülmektedir. Yakın zamanlarda yapılan araştırmalar çocuğun yaşadığı bağlamdan gelen uyarımların çocuğun gelişimini ne denli etkilediği üzerine odaklanmaktadır. Özellikle gelişimin en hızlı olduğu doğum öncesi ve doğum sonrası dönemler incelenmektedir. Sinir sistemi oluşumunu doğumla birlikte tamamlamaz, bu gelişim süreci yaşam boyu devam eder. Sinir sistemin doğumdan sonraki gelişimi çevreyle etkileşim oranına göre şekillenir. Erken dönemde beynin uyarıma maruz kalması sonucunda beynin farklı alanlarında gelişmelere neden olur. Bu alanlardan birisi de hipotalamik-pitüiter adrenal bezi (HPA) eksenidir. HPA eksenin gelişim hızı özellikle yaşamın erken dönemlerinde oldukça fazladır. HPA eksenin vücutta stres kontrolü, bellek süreçleri, biliş, bellek gibi pek çok alan üzerinde etkilidir. Bu dönemde çevresel uyarım ne kadar etkin olursa bilişsel ve sinirsel gelişim o oran da etkin olacaktır (Kağıtçıbaşı, 2019). Bu açıdan incelendiğinde yaşamın erken dönemlerinden itibaren başlayan okul öncesi eğitim gelişim üzerinde oldukça etkili olabilmektedir. Eğitimle farklı uyaranlara maruz kalan zihnin, bilgiyi işleme hızı artmaktadır. Bundan dolayı okul öncesi eğitim bilişsel gelişim açısından da oldukça önemlidir.

Bilişsel gelişim kuramlar üzerinden incelendiğinde, okul öncesi dönem Piaget'in işlem öncesi dönemine denk gelmektedir. Bu dönemde çocuklar Piaget'in tanımıyla küçük bilim adamları gibidirler. Çevreyi keşfetme, araştırma, öğrenme isteği içerisindedirler. Çocuk bu dönemde çevresel etkilere oldukça açıktır. Bu da aynı zamanda çocuk için çevrenin önemine işaret eder. İşlem öncesi evre Piaget'nin sıraladığı ikinci evredir. Bu evrenin yaş dilimi yaklaşık olarak 2-7 yaşdır. Bu evrede çocukların dünyayı ifade edişi daha çok kelimeler ve çizimler şeklindedir. Bu evrenin işlem öncesi olarak adlandırılmasının nedeni çocuğun daha önce fiziksel olarak yaptığı işlemleri bilişsel olarak da yapabilmeye başlamasıdır. Piaget bu evreyi iki basamakta değerlendirmiştir. Bunlardan ilki sembolik işlem alt evresidir ve 2-4 yaş arasında

görülür. Bu basamak grubundaki çocuklarda benmerkezcilik oldukça yaygın gözlenir. İkincisi ise sezgisel düşünce alt evresidir ve yaklaşık 4-7 yaş döneminde gözlenir. Bu basamakta çocuklar ilkel akıl yürütme becerilerini kullanırlar ve her şeyin cevabını bilmek isterler. Meraklı sorularla çevreyi keşfetmeye çalışırlar. Özellikle 5 yaş civarında çocukların en sık sorduğu soru ‘neden bu böyle’dir (Santrock, çev. 2016).

İşlem öncesi evrede işlem “ Bilgiyi mantıksal bir biçimde ayırmak, birleştirmek ve başka bir şekle dönüştürmek için uygulanan zihinsel programdır (Atkinson ve Hilgard, çev. 2015, s.76).”

Çevre koşullarının öğrenme ve bilişsel gelişim üzerinde olumlu etkileri olabileceği gibi, çevre koşullarının olumsuz olması bilişsel gelişim, motor gelişim gibi birçok gelişim alanında olumsuz etkilere sebep olabilmektedir. Toplumun dezavantajlı gruplarında genellikle sosyoekonomik düzey düşüktür. Bu gruplarda yapılan araştırmalarda, yetersiz beslenme, temel ihtiyaç kaynaklarına ulaşamama, eğitimden uzak kalma gibi nedenlerden dolayı çocukların çeşitli yetersizlikler yaşadığı görülmektedir. Ayrıca bu gruplarda davranış problemleri, suça yatkınlık, madde kullanımı gibi durumlara sıkça rastlanmaktadır. Bu gruplara yapılacak müdahaleler, uygulanacak eğitim programları bu dezavantajlı durumların etkisinin azaltılmasında oldukça önemlidir.

Erken yaşam deneyimleri çocukların okul başarısını oldukça etkilemektedir. Okul başarısı düşük olan çocuklara bakıldığında, okul başarısındaki düşüşle birlikte özgüvende de düşmeler görülmektedir. Ayrıca okul başarısı düşük olan okula gitmekte güçlük yaşayan çocukların suça yatkınlıkları da artabilmektedir. Toplumun tüm kesimlerini imkânlar açısından eşitlemek gibi bir durumumuz söz konusu olmasa da, üzerinde düşünülmüş ve yapılandırılmış eğitim programları ile dezavantajlı grupların topluma kazandırılması için çalışmalar yapılabilir. Bu aşamada okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programları çocukların okulla ilk tanıştıkları yer olmaları açısından oldukça önemli bir rol üstlenmektedirler.

Bu bilgiler göz önüne alındığında okul öncesi öğretmenlerinin eğitimde ne kadar büyük bir önem taşıdıkları görülmektedir. Özellikle dezavantajlı grupların ve mülteci çocukların okullaşmasında önemleri yadsınamaz. Mülteci çocukların ülkemize gelmesi ve MEB bağlı olarak eğitim almaya başlaması görece yeni bir durumdur. Bu duruma adapte olma süreci her geçen gün biraz daha artmaktadır. Mülteci çocuklarla nasıl çalışılacağı aradaki dil ve kültür farklılığından kaynaklı engellerin nasıl aşılabileceği zaman içinde görülebilecek bir durumdur. Literatür incelendiğinde özellikle Türkiye’de bu konu üzerinde yapılmış çok fazla çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu konu üzerinde alanda boşluk olması bu çalışmayı oldukça önemli kılmaktadır. Ayrıca araştırmacının kendisi de mülteci çocuklarla çalışan bir okul öncesi öğretmenidir. Bahsedilen güçlükleri bizzat yaşamış ve yaşamaktadır. Kendisinin ve meslektaşlarının yaşadığı güçlükleri işin mutfağında çalışan birisi olarak belirlemeye çalışmış ve bilimsel amaçlarla ortaya koymuştur. Alandaki bu boşluğun doldurulması ve sunulacak çözüm önerileri ile yeni politikalar üretilebilmesine zemin hazırlaması açısından araştırma oldukça önem arz etmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapılan çalışma Türkiye’nin çeşitli illerinde mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenleri ile online platform üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu öğretmenlerin görüşleri ile sınırlıdır.

Araştırma 2020 yılı ile sınırlıdır.

Yapılan çalışma online olarak hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu değerlendirmesi ile elde edilen verilerle sınırlıdır.

Araştırmanın Varsayımları

Görüşme formuna yanıt veren okul öncesi öğretmenlerinin formdaki soruları yanıtlarken duygu ve düşüncelerini belirttikleri varsayılmıştır.

Tanımlar

Okul Öncesi Eğitim: “Okul öncesi eğitimi On Dördüncü Milli Eğitim Şurası’nda “0-77 ay grubundaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı ve çevre imkânları sağlayan, onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini destekleyen, onları toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel eğitim bütünlüğü içerisinde yer alan bir eğitim süreci” olarak tanımlanmıştır (Altay, Bozcan, İra ve Yenal, 201, s. 611).”

Geçici Koruma: “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirilmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016, s. 20).”

Mülteci: “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüdür. (YUKK-Madde 61) (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016, s. 21).”

Alanyazın

Bu bölümde konu çerçevesinde yapılan literatür araştırmaları ve kuramsal çerçeve ele alınmıştır. Konu çerçevesinde yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar ele alınarak konu ile bağlantı kurulmuş ve konunun önemine değinilmiştir. Mülteci çocuklar konusu beraberinde birçok konuyu getiren bir konudur. Mülteci konusu göçü, göç hareketlerini, Türkiye’de göçün tarihini incelemeyi gerektirirken çocuk konusu eğitim, göç travması gibi pek çok konuyu içine almaktadır.

Mültecilerin yoğun olarak ülkemize gelmeye başlaması özellikle 2011 yılında başlamıştır. Mülteci çocuk konusu ise bu süreçlerden sonra zaman içinde gündeme gelmiş, çocukların eğitimi üzerine zamanla politikalar ve farklı eğitim kurumlarında eğitim olanakları sağlanmaya başlamıştır. Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenleri konusu literatürde üzerine çok fazla araştırma yapılmamış bir konu olduğu için benzer araştırmalara çokça rastlanmamaktadır.

Göç

İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren göç olgusu var olagelmiştir. Bulunulan yerin cazibesini kaybetmesi, savaşlar, kıtlık, yeni yerler keşfetme gibi durumlar insanların göç etme hızını arttırmıştır. “Göç, insanların sosyal, ekonomik, siyasi ve doğal nedenlerden dolayı coğrafî olarak yer değiştirmesi biçiminde tanımlanabilir (Adıgüzel, 2017, s. 27) . Eski zamanlarda yapılan bu yer değişiklikleri uzak yerleşim yerleri arasında yapılıyorken günümüzde ülke içinde ya da uluslararası olacak şekilde de yapılabilir. Göç özetle kişilerin bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye geçmesi ya da kendi ülkesinin sınırları içerisinde yer değiştirmesi olarak tanımlanabilir (Bostan, 2018). Göç ulusal ya da uluslararası olarak kategorilere ayrılabildeği gibi düzenli ya da düzensiz olarak da ikiye ayrılmaktadır.

Düzenli göç, “Birey veya toplulukların, yasal yollarla vatandaşı oldukları ülke dışında bir ülkeye girişlerini o ülkede kalışlarını ve o ülkeden çıkışlarını ifade eder(Adıgüzel, 2017, s. 31).“ Düzensiz göç, “ Birey veya toplulukların, yasa dışı yollardan, vatandaşı oldukları ülke dışındaki bir ülkeye girişlerini, o ülkede kalışlarını ve o ülkeden çıkışlarını ifade eder (Adıgüzel, 2017, s. 31).” Göçün bu şekilde yapılan tanımlarına bakıldığında sadece fiziksel bir süreç, insanların bir yerden bir yere olan hareketi şeklinde algılanabilir. Oysa göç sadece fiziksel bir yer değiştirme hareketi değildir, içerisinde psikolojik, ekonomik ve toplumsal süreçleri de içinde barındıran karmaşık bir olgudur. Bir toplumdaki başka bir topluma yer değiştirme hareketi olarak göçün, coğrafiye yer değiştirmeye birlikte içerisinde kültürel, sosyo-ekonomik ve siyasi boyutlar barındıran bir nüfus hareketi olduğu söylenebilir. Bu anlamda göç çift taraflı bir değişimi de meydana getirir, hem göç eden toplumda hem de göç alan toplumda dönüşüme sebep olarak yeni bir yapı meydana getirir (Adıgüzel, 2017). “Yaşadığı yeri değiştiren insanların yaşamlarını, yeni geldikleri bu ülkelerde devam ettirebilmeleri de birçok faktöre bağlıdır. İlk başta yaşanan sorun, genellikle kendi dilinden ve kültüründen farklı bir yere uyum sağlayabilme ve buradaki yaşamını devam ettirebilmek için de para kazanabilme olmaktadır (Bingöl & Özdemir, 2014).”

Türkiye’nin Göç Politikası

Son yüzyılda savaşların artmasıyla göç hareketleri oldukça hız kazanmıştır. Özellikle 20.yy son yüzyıllar içerisinde en çok göçe sahne olan yüzyıllar arasında yer almaktadır. Türkiye’nin son 30 yıllık tarihine bakıldığında pek çok göç dalgasına ev sahipliği yaptığı gözlenmektedir. Özellikle coğrafi konumundan dolayı transit ülke olması göçmenler tarafından tercih edilme olasılığını arttırmaktadır. Son 30 yılda ise Irak’tan, Bulgaristan’dan, Bosna’dan çeşitli göçler almış, son olarak Arap Baharından sonra, açık kapı politikasından dolayı yoğun bir Suriyeli göçüne ev sahipliği yapmıştır (Bostan, 2018).

2017 yılında 3.2 milyonu Suriyeli olmak üzere 3.7 milyon mülteciye ev sahipliği yapan Türkiye, dünyada en fazla mülteci barındıran ülke olmuştur. Ülkemiz açısından bakıldığında, hem yurt dışında yaşayan göçmen işçi vatandaşlarımızın durumları ve problemleri, hem de Türkiye'ye dışarıdan gelen göçmenler, pek çok durumda ele alınan meseleler haline gelmiştir (Adıgüzel, 2017).

Türkiye'nin 1951 yılında Cenevre Sözleşmesini imzalaması ile, Avrupa dışından gelenler 'şartlı mülteci' sayılmaktadır. Şartlı mülteci, sığınmacı olarak kabul edilmemekte ve üçüncü bir ülkeye gönderilene kadar, bulunduğu ülkede korumaya alınmaktadır. Bu sözleşme 2011 yılında Suriye'den Türkiye'ye yapılan göçün beraberinde getirdiği sorunları çözmeye yetmeyince, gelen göçmenlere yönelik yeni kanun düzenlemeleri yapılması elzem hale gelmiştir. Bu bağlamda 2013 yılında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) yürürlüğe girmiştir. YUKK ile göç eden sığınmacılar için 'geçici koruma' olarak adlandırılan yeni bir statü ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu kanun bağlamında, göç politikalarının uygulanması ve yabancı takibinin sağlanması amacıyla YUKK kapsamında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) kurulmuştur (Özcan, 2018). 2011 yılında ülkemize gelmeye başlayan Suriye vatandaşlarının ilk etapta geçici süre ile geldiği düşünülmüş ve bundan dolayı kalıcı ve geleceğe yönelik politikalar geliştirilmemiştir. Fakat zamanla gelen göçmenlerin geçici süreliğine gelmedikleri anlaşılmış, kendi ülkelerine ne zaman döneceklerinin ya da dönüp dönmeyeceklerinin belirsiz olduğu görülmüştür. Bu da Türkiye'nin Suriyeli göçün yönelik daha kapsamlı projeler ve politikalar geliştirmesine neden olmuştur.

“Suriyelilerin Türkiye’deki statüleri, 6458 sayılı YUKK’un 91. maddesi gereğince, 2014 yılı Ekim ayında yayınlanmış Geçici Koruma Yönetmeliği çerçevesinde özel bir statüye tabi tutulmuştur. Bu bağlamda Türkiye, uluslararası hukuk ve teamül çerçevesinde, Suriye uyruklu yabancılara 3 temel unsuru yerine getirmek üzere geçici koruma sağlamıştır. Bu 3 temel unsur, açık sınır politikası ile ülke topraklarına koşulsuz kabulü, geri göndermeme ilkesinin istisnasız uygulanması ve gelen kişilerin temel ihtiyaçlarının karşılanması şeklinde düzenlenmiştir (Gencer, Göç Süreçlerindeki Çocukların Karşılanamayan Gereksinimleri,Haklara Erişimi ve Beklentileri: Ankara ve Hatay'da Yaşayan Suriyeli Çocuklar Örneği, 2019, s. 35).”

Yapılan bu düzenlemeden sonra ortaya yeni kavramlar ve tanımlamalar çıkmıştır. Göçmen, mülteci, sığınmacı kavramları halk arasında sıkça birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Yapılan son düzenlemelerden sonra ise bunlara ek olarak karşımıza geçici koruma kavramı çıkmaktadır. Bu kavramların tanımlarının ne olduğunun açıklanması ve aralarındaki farkların belirlenmesi yaşanan kavram karmaşasının önüne geçecektir. Öncelikle göçmen kavramıyla başlayalım. TDK’ya göre göçmen muhacir demektir, bulunduğu yeri zorunlu olarak terk eden kişi olarak da açıklanmaktadır. Sığınmacı ise, kendi ülkesinde gördüğü zarardan kaçıp herhangi başka bir ülkeye mülteci olmak için başvuruda bulunan kişilerden. Bu kişilerin mülteci olmak için yaptıkları başvurunun kabul edilmemesi halinde kendi ülkelerine geri dönmeleri söz konusu olmaktadır (Kubbani, 2019). Mülteci kavramı ise “Başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından kabul edilen kişidir (Kubbani, 2019, s. 12).” Yaşanan Suriyeli göçünden sonra ortaya çıkan ve çokça aşına olmadığı diğer bir kavram ise geçici korumadır. Geçici koruma, “Geçici koruma devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde, kitleler halinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere, bireysel statü belirleme işlemleri ile vakit kaybetmeden belirli haklar sağlamayı hedefleyen pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur (Sağiroğlu, 2017). “Geçici koruma statüsü alan bireyler,

koruma aldıkları ülkenin güvenli topraklarına erişebilirler, geldikleri ülkeye geri gönderilmezler ayrıca temel ve acil ihtiyaçları karşılanır (Kubbani, 2019). GİGM'nin 22.05.2020 güncel verilerine ülkemizde geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli sayısı 3 milyon 579 bin 420'dir. Bunların 1milyon 928 bin 194'ü erkek, 1 milyon 579 bin 420'si kadındır (GİGM, 2020).

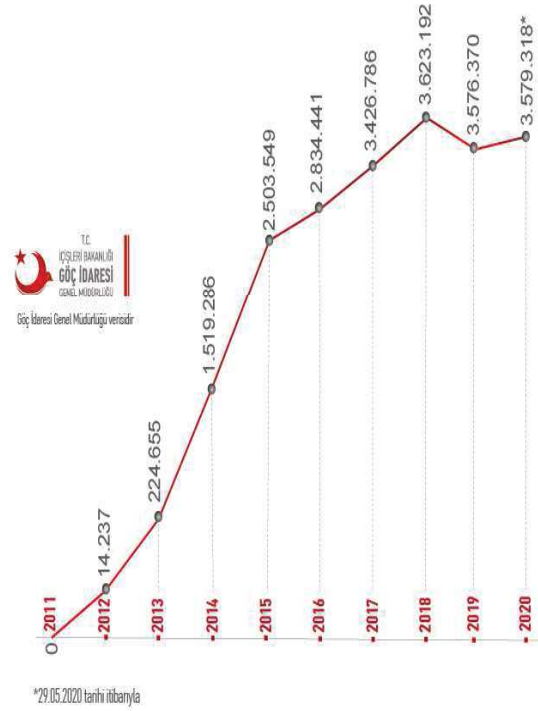
Yaşadıkları toplumu bırakıp başka bir yere yerleşen insanların yaşamlarını, gittikleri ülkede devam ettirebilmeleri için belirli birtakım şartların sağlanması gereklidir. İlk olarak karşılaşılan sorun ise uyum sorunudur. Uyum sorunu ile birlikte gözlenen diğer bir sorun ise dil sorunudur (Bingöl & Özdemir, 2014). Kendi ülkesinden farklı ülkelere giden kişiler gittikleri ülkede azınlık durumuna gelmektedirler. Geldikleri ülkenin göçmenlere uyguladığı göçmen politikaları ile göçmenlerin sahip olduğu özelliklerin birleşimi ortaya çeşitli uyum türleri çıkarmaktadır (Özcan, 2018). Göç alan ülkelerde uyumun kolaylaşması, insanların birlikte yaşamaya adapte olması için çeşitli politikalar geliştirilmelidir (Saygın ve Hasta, 2018.). Ülkemize baktığımızda ise, özellikle Suriyeli mülteci göçünden sonra mültecilerin uyumu gündeme gelmiş ve bu alanda çalışmalar yapılmıştır. Çalışma yapılan alanların başında eğitim politikaları gelmektedir.

Göç ve Eğitim

Geçmişten bugüne kadar gelen toplumlar, kalıcı değerler üretme, üretilen değerleri ve kültürü yeni nesillere ve gelecek kuşaklara aktarma, ideolojik tavır takındırma gibi amaçlar gütmüştür. Toplumların bu tarz amaçlarını oluşturma yollarından birisi de eğitimidir (Gündüz, 2011). Eğitimin genel hedefine bakıldığında insanlarda davranış değişikliği süreci olarak ele alınabilir. İnsanlık tarihinden bu yana her toplum eğitimi çeşitli hedefler ve değişiklikler bağlamında ele almıştır. Tüm bireyler eğitim hakkına sahip olabilmelidirler (Gündüz, 2011). Toplumlar zaman geçtikçe kendi içerisinde değişim ve dönüşüm yaşarlar. Bu değişimler bazen iç kaynaklı bazen de dış kaynaklı olabilir. Yaşanan değişimler beraberinde toplum yapısındaki

değişimleri getirir. Toplum yapısındaki değişim eğitim ve eğitim sistemlerinde de değişimlere neden olur ve ortaya farklı gelişim modelleri çıkar. Göç alan toplumlarda gelen göçmen çocuklar için eğitim sistemlerinde değişiklikler yaparlar ve farklı eğitim modelleri ortaya koyarlar. Ortaya konulacak modeller sadece çocukların uyumuna ya da geldikleri ülkede yaşamalarına yönelik değil, aynı zamanda kendi ülkelerine döndüklerinde orada da aldıkları eğitimi kullanabilecek şekilde tasarlanmalıdır. Gelen çocukların iki farklı kültürün öğelerini barındırdığını göz önüne alarak eğitim modelleri tasarlanmalıdır. Bu nedenle ortaya konulacak eğitim modelleri kültürlerarası bir nitelik taşımalıdır (Bingöl & Özdemir, 2014). GİGM (2020) Mayıs ayı verilerine göre, 2011 yılından kayıtlı olarak bilinen ve geçici koruma statüsü altında olan 3 milyon 579 bin Suriyelinin ülkelerini terk etmek zorunda kaldığı ve göç eden nüfusun yaklaşık %45'inin 1 milyon 610 binin çocuk olduğu görülmektedir. Verilerden de anlaşılacağı üzere ortada sadece göçten kaynaklanan bir sorun bulunmamakta, aynı zamanda büyük bir mülteci çocuk sorunu olduğu görülmektedir.

YILLARA GÖRE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLER

Şekil 1. Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı grafiği (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016)

Şekil 1'e bakıldığında ülkemize geçici koruma statüsü kapsamında Suriyelilerin gelişi 2011 yılına dayanmaktadır. 2012 yılında 14.237 olan geçici koruma kapsamındaki Suriyeli mülteci sayısı geçen yıllar içinde sürekli artış göstermiş 2020 yılı itibarıyla 3.579.318'e ulaşmıştır.

**GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURİYELİLERİN
YAŞ VE CİNSİYET DAĞILIMI**

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.928.143	1.651.175	3.579.318
0-4	255.017	245.960	500.977
5-9	281.531	258.144	539.675
10-14	201.641	181.629	383.270
15-18	139.112	115.721	254.833
19-24	283.192	210.393	493.585
25-29	199.647	145.042	344.689
30-34	157.302	114.138	271.440
35-39	117.398	95.421	212.819
40-44	83.903	74.439	158.342
45-49	59.044	56.279	115.323
50-54	49.211	48.347	97.558
55-59	37.491	37.507	74.998
60-64	28.103	29.013	57.116
65-69	20.198	20.562	40.760
70-74	7.688	8.629	16.317
75-79	3.744	4.641	8.385
80-84	2.182	2.897	5.079
85-89	1.071	1.502	2.573
90+	668	911	1.579

*29.05.2020 itibarıyla

Şekil 2. 2020 yılı mayıs ayı istatistiklerine göre geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yaş ve cinsiyet dağılımı tablosu (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016).

Şekil 2'ye bakıldığında Geçici Koruma kapsamındaki Suriyelilerin 2020 yılı Mayıs ayı itibarıyla 1.928.143'ünü erkeklerin, 1.651.175'ini kadınların oluşturduğu görülmektedir

Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yaşa göre dağılımları incelendiğinde ise 1.678.755'ini 18 yaş ve altı çocukların oluşturduğu görülmektedir.

Göç ve Çocuk

Mülteci çocuklar aileleri ile birlikte, savaş ortamından, savaş ve terör gibi afetlerden, şiddet olaylarından kaçarken pek çok travmaya maruz kalmaktadırlar. Göç süreçlerinde en çok etkilenen kesim çocuklardır. Bu nedenle ülkemizde mülteci çocuklar ve aileleri için çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır (Gencer, Göç Süreçlerindeki Çocukların Karşılanamayan Gereksinimleri, Haklara Erişimi ve Beklentileri: Ankara ve Hatay'da Yaşayan Suriyeli Çocuklar Örneği, 2019). Göç eden nüfus istatistiklerine bakıldığında, sorunun sadece bir göç sorunu olmadığı, göçle birlikte gelen, göçten sonra geldiği ülkede doğan ve bu durumlardan etkilenen mülteci çocuk sorunu olduğu görülmektedir. Göçle birlikte çeşitli travmatik deneyimler yaşayan çocukların, ülkemize geldikten sonra da çeşitli güçlükler yaşadığı görülmektedir.

Göç sosyal bir olaydır ve göç sonrasında pek çok farklı boyut ortaya çıkmaktadır. Göç kavramı tarihteki ilk insanlar kadar eskidir. Günümüzde göç üzerinde yapılan araştırmalar daha çok uyum ve kültürleşme kavramları üzerinden yapılmaktadır. Belirli bir çevrede doğmuş belirli bir kültüre, eğitim tarzına, ana baba tutumuna, çeşitli inanç ve değer yargılarına göre yetişmiş bireyler farklı bir topluma göç ettiklerinde uyum problemleri yaşarlar. Gittikleri toplumun kültürel perspektifini ve değer yargılarını anlamlandırmaya çalışırlar ve bir kültürleşme süreci yaşarlar. Kültürleşme kavramını bireylerin farklı bir kültürle temasından sonra yaşadıkları uyum süreci olarak tanımlayabiliriz. Bireyler farklı bir kültürle temas ettikten sonra her zaman bu kültürü benimseme yolunu seçmezler. Burada farklı benimseme tarzları ortaya çıkabilir. Burada iki farklı örüntü ortaya çıkabilir. Kişi baskın kültürü benimseyebilir ya da kendi öz kültürünü devam ettirebilir (Kağıtçıbaşı, 2019). Kişi göç ettiği toplumda kendini kabul edilmiş o topluma ait hissederse uyum sağlaması daha da kolaylaşabilir. Bireylerin topluma entegre olmalarında eğitim oldukça büyük bir önem arz etmektedir. Özellikle çocukların eğitim sistemine dahil edilmesi, hem gittikleri ülkenin dilini öğrenmeleri açısından

hem de sınıf ortamında ev sahibi toplumun çocuklarıyla sosyalleşebilmeleri açısından önemlidir. Bu nedenle mülteci çocukların okullaşması oldukça önemlidir.

Göçün başladığı 2011 yılından itibaren sivil toplum kuruluşları tarafından, mültecilerin can ve mal güvenliklerini sağlamak, temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla pek çok kısa vadeli çalışma yapılmıştır. Sonrasında ise, kısa vadede dönüşün olmayacağı varsayılarak ülkeye uyum ve sosyal bütünleşmeyi sağlamak amacıyla çeşitli politikalar geliştirilmiştir. Yapılan bu politikalarından en önemlisi eğitim alanındadır (Emin, 2016). Nisan 2011’de başlayan göçmenlerin gelişinden yaklaşık 2.5 sene sonra Suriyelilere yönelik eğitim çalışmaları başlamıştır. MEB 26 Eylül 2013’de ülkemizde geçici koruma altında bulunan Suriye vatandaşlarına yönelik “Eğitim-Öğretim Hizmetleri Genelgesi” yayınlanmıştır. Bu genelgenin yayınlanması uzun dönemde geçerliliği olacak politikalar üretilmeye çalışıldığının göstergesidir. Geçici koruma yönetmeliğinde göçmenlere diploma ve denklik belgelerinin verileceği belirtilmiştir. Yine bu süreç içerisinde Geçici Eğitim Merkezlerine denklik verilmiş ve bu kurumlardan da yararlanılmıştır (Özcan, 2018). Ülkemizde bulunan Suriyeliler hukuki anlamda bir takım haklar elde etmiş ve farklı bir statüde olsalar da, sosyolojik anlamda bakıldığında mültecidirler. Bu nedenle Suriyelilerin eğitimi için düzenlenen eğitim politikalarına mülteci eğitim politikası olarak bakmak mümkündür. Her çocuğun eğitim hakkı vardır ve bu hak Birleşmiş Milletler Evrensel Çocuk Hakları Beyannamesi ile güvence altına alınmıştır. Ülkemizde ise mülteci çocukların eğitimi 6468 sayılı YUKK ile düzenlenmiştir (Kaya, 2019). Göçmen çocuklar geçmişlerinden gelen çeşitli travma ve dezavantajlar ile göç ettikleri topluma katılırlar. Gelecekte ev sahibi topluma daha iyi bir şekilde katılabilmeleri ve yararlı olabilmeleri için alacakları eğitim oldukça önem taşımaktadır. Dünyanın birçok bölgesinde göçmenler eğitim alırken, gittikleri ev sahibi ülkeden kendi anadillerinde eğitim talep etmektedirler. Ev sahibi ülkeler ise merkezîyetçi yapı ve ulusçu politikaları nedeniyle çoğu zaman bu durumu kabul etmemektedirler (Kaya, 2019).

Türkiye'nin Mülteci Çocuklara Yönelik Eğitim Politikaları

Suriye'de 2011 yılında başlayan iç karışıklıklar ve silahlı çatışmalar ülkede düzeni bozmuş, temel yaşam ihtiyaçlarının dahi sağlanamayacağı düzeye gelmiştir. Bu durum neticesinde başta komşu ülkeler olmak üzere dünyanın birçok yerine bir Suriyeli göçü başlamıştır. Türkiye'ye gelen mültecilerin ne zaman kendi ülkelerine dönecekleri belirsizdir bu da bir süre daha Türkiye'de kalacaklarına işaret etmektedir. Şartlar böyle olunca dezavantajlı grupta olan Suriyeli çocukların topluma kazandırılması meselesi giderek önem kazanmaktadır. Bunu sağlamanın en iyi yolu eğitimidir. Mülteci çocuklar için düzenlenen okullaşma çalışmaları oldukça büyük bir önem arz etmektedir. Göçün ilk zamanlarında Suriyelilerin geri döneceği düşünüldüğü için, özellikle 2011-2012 yıllarında çocukların eğitim eksikliğini bir nebze de olsa telafi edebilmek için çadır kamplarda eğitimler verilmiştir. Daha sonra ise kamplarda verilen eğitimin ihtiyacı karşılayamadığı görülmüş ve Geçici Eğitim Merkezleri kurulmuştur. Bu süreçte Suriyelilerin geri döneceği düşünüldüğü için, aldıkları eğitimi kendi ülkelerinde de kullanabilmeleri amacıyla eğitim dili Arapça olacak şekilde düzenlenmiştir. Eğitim müfredatı olarak da Suriye Eğitim Müfredatı kullanılmıştır. İlerleyen süreçte MEB Suriyelilerin kalıcı olabileceği fikrini dikkate alarak Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığını kurmuştur. İlerleyen süreçte bakış açısında değişime giden MEB, GEMleri kapatma kararı almış ve Suriyeli çocukları MEB müfredatına dahil etmiştir (Çelik, 2019). “Eğitimin nasıl bir açıyla şekilleneceği sorusu Suriyeli çocukların ne zaman geri dönecekleri ile ilişkilidir (Kaya, 2019, s. 2).” 2011 de başlayan ve kısa süreli olacağı düşünülen göçün bu şekilde olmadığının anlaşılması uygulanan politikaların da buna göre şekillenmesine neden olmuştur. “Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) istatistiklerine göre 2016 yılı itibariyle Türkiye dünyada en fazla Suriyeli mülteci barındıran ülke olmuştur (UNHCR,2018) (akt. Kaya, 2019). “ Bu oran yıllar içerisinde artmış ve ülkemizdeki mülteci sayısı 2020 itibariyle 3 milyonu geçmiştir.

Mültecilerin yarıya yakınının çocuk olması ise eğitim politikalarının zaman içerisinde şekillenmesine sebep olmuştur. İlk olarak 2012 yılında kamplarda Türkçe müfredat uygulanmış ama Suriyeli halk geriye döneceği düşüncesi ile bu müfredata talep göstermemiştir. Bunun üzerine kamplarda Arapça müfredata geçilmiştir. Kamplarda AFAD ve UNICEF öncülüğünde eğitimler verilmiş verilen eğitimler ise MEB tarafından koordine edilmiştir. Sonrasında ise Suriyeli mülteciler kamplardan çıkıp şehirlerde yaşamaya başlamışlardır. Bu değişim beraberinde eğitim stratejisindeki değişimi de getirmiştir. Şehirlerde yaşayan Suriyeli mülteci çocuklar için Geçici Eğitim Merkezleri kurulmuştur(GEM). GEM'ler öğrencilerine ilkökul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim vermiştir. Bu merkezlerin kurulmasında birçok STK rol oynamıştır. Müfredatın içeriğini MEB ve Suriye Hükümeti birlikte belirlemiştir. GEMler de haftada 5 saat Türkçe dersi konulmuştur. Bu dersler Türkçe bilen Suriyeli öğretmenler tarafından verilmiştir. İlerleyen süreçte Suriyelilerin ülkemizde daha uzun süre kalacağı düşünüülerek ülkemize adaptasyonlarını artıracakları sistemler kullanılmaya başlanmış ve bu bağlamda çeşitli proje ve politikalar geliştirilmiştir. Bu projelerden en önemlisi “Suriyeli Çocukların Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PCTES) kapsamında okullar MEB koordinasyonuna geçmiştir. Proje resmi olarak 03.10.2016 tarihinde başlamış, sistemin MEB kontrolüne geçmesiyle GEM'ler kapatılmıştır. Proje kapsamında Suriyeli öğretmenler bir ön eğitime alınmış ve sonrasında öğretmenlik yapmaları öngörülmüştür. Yapılan çalışmalar doğrultusunda eğitim faaliyetleri MEB bağlı kamu binalarında gerçekleştirilmiştir. Merkezlere 1 TÜRK müdür –eğitim koordinatörü- ve Türkçe bilen en az 1 Suriyeli müdür yardımcısı atanmıştır. PCTES öncesinde Suriyeli mülteci öğrencilere haftada 5 saat Türkçe dersi verilmekte iken, 2016 Kasım ayı itibariyle ders sayısı 15 saate çıkarılmıştır (Kaya, 2019). Özetleyecek olursak, 2014'ten bu yana Suriyeli öğrencilerin eğitimi için çeşitli politikalar uygulanmıştır. İlk etapta kamplarda Arapça eğitim verilmiş, sonrasında çoğunlukla Arapça eğitim veren GEM'lere geçilmiştir. Bu süreçte isteyen öğrencilerin devlet okullarına

gidebileceği belirtilmiştir. En son olarak ise Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim sürecine dâhil edilmesine karar verilmiş, GEM’ler aşamalı olarak kapatılmıştır. 2019 yılı itibariyle de GEM’ler tamamen kapatılmış ve eğitim MEB müfredatı üzerinden devlet okullarında vermeye başlanmıştır (Özcan, 2018).

Suriyeli mülteci çocuklar yasal hiçbir engele takılmaksızın MEB müfredatından yararlanabilirler ve devlet okullarına kayıt yaptırabilirler. Ancak mülteci çocukların eğitimi sadece okula kayıt olabilmeleriyle tamamlanamamaktadır. Eğitim sürecin bundan çok daha karmaşıktır. Çünkü içerisinde çocukları, çocukların velilerini, okul yöneticilerini ve okuldaki öğretmenleri barındırmaktadır. Özellikle öğretmenlerin rolü oldukça önemlidir çünkü çocuklar okulu öğretmenleriyle sevmektedirler ve öğretmenlerini rol model almaktadırlar (Çelik, 2019).

Okul Öncesi Eğitimin Önemi

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) 2020 Mayıs ayı verilerine göre ülkemizde geçici koruma statüsü altında bulunan kişi sayısı 3 milyon 579 bin 420’dir. Bunların %46,78’ini çocuklar oluşturmaktadır. 24 Nisan 2014’te 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile mülteci çocuklar için kullanılacak müfredat, öğretmen niteliği gibi gerekli koşullar belirlenmiştir. Eğitimin niteliğini arttıracak en önemli unsur ise öğretmenlerdir. Öğretmenin çocukla iletişimi, çocuğa yaklaşım şekli oldukça önemlidir (Akman, 2018). Çocukların okulla ilk tanıştığı yer ise okul öncesi eğitim kurumlarıdır.

“Okul öncesi eğitimi On Dördüncü Milli Eğitim Şurası’nda “0-77 ay grubundaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı ve çevre imkânları sağlayan, onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini destekleyen, onları toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel eğitim bütünlüğü içerisinde yer alan bir eğitim süreci” olarak tanımlanmıştır (Turaşlı, 2007, s. 3).”

Okul öncesi eğitimine bakıldığında insanın yaşam boyu sürecek olan eğitim hayatının başlangıcı olması nedeniyle oldukça önemli olduğu görülmektedir. 1959 yılında kabul edilen BM Çocuk Hakları Evrensel Beyannamesi gereğince tüm çocuklar eğitim alma hakkına sahiptirler. Eğitimin ilk basamağı ise okul öncesi eğitimdir (Kurt, 2017). Okul öncesi dönem, çocuğun çevreye uyumunun, bilişsel ve motor gelişiminin çok hızlı geliştiği bir dönemdir. Bu özellikleri bakımından ele alındığında insan gelişimi açısından bu dönemin ne derece önemli olduğu daha çok görülmektedir. Okul öncesi dönem, çocuğun çevreye uyumunun, bilişsel ve motor gelişiminin çok hızlı geliştiği bir dönemdir. Bu özellikleri bakımından ele alındığında insan gelişimi açısından bu dönemin ne derece önemli olduğu daha çok görülmektedir. Günümüzde gelişimin yaşam boyu olduğu vurgulanmaktadır. Yaşam boyu gelişimin önemli taşlarından birisi de okul öncesi dönemdir. Çocuğun biyolojik ekoloji içindeki gelişimini Supper ve Harkness'in gelişim nişi içerisinde incelediğimizde okul öncesi dönemdeki gelişimin yaşamın diğer dönemlerindeki gelişimi nasıl etkilediğini görmek daha kolay olacaktır. Gelişim nişi yaklaşımında çocuğun gelişimi üç kısımda incelenir. Birincisi çocuğun günlük yaşamında içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal çevre, ikincisi kültürel alışkanlıklar ve çocuk yetiştirmeyle ilgili adetler, üçüncüsü de çocuğu büyütenin psikolojik durumu. Buna göre ilk kısımda ele alınan yapı çocuğun içine doğduğu aile, ortam olarak ele alınabilir. Adetler ve çocuk yetiştirme inançları ana baba tutumlarını ve çocuğun aldığı eğitimleri kapsar. Okul öncesi eğitim dönemini bu başlık altında incelemek mümkündür. Son başlık ise ana babanın inanç ve değer yargılarını kapsar. Bu yapılar iç içe geçmiş yapılardır ve çocuk gelişimini ekolojik olarak yaşam boyu ele alır. Bir yapıdaki değişim diğer yapıları da etkileyecektir. Bir çocuk çocuk fiziksel çevre olarak yeterli şartlara sahip çevrelere doğmayabilir ya da ana baba tutum ve inançları çocuğun gelişimini olumsuz olarak etkileyebilir. Yaşam şartlarındaki bu eşitsizliği ortadan kaldırmak mümkün olmasa da eğitime erişim imkânlarının sağlanmasıyla dezavantajlı gruplar için çeşitli imkânlar oluşturulabilmektedir. Çocuğun okulla tanışması ve okullaşmanın ilk basamağı

olması nedeniyle okul öncesi eğitim bu bağlamda oldukça önem arz etmektedir. Eğitimle farklı uyaranlara maruz kalan zihnin, bilgiyi işleme hızı artmaktadır. Bundan dolayı okul öncesi eğitim bilişsel gelişim açısından da oldukça önemlidir (Kağıtçıbaşı, 2019).

Bilişsel gelişim kuramlar üzerinden incelendiğinde, okul öncesi dönem Piaget'in işlem öncesi dönemine denk gelmektedir. Bu dönemde çocuklar Piaget'in tanımıyla küçük bilim adamları gibidirler. Çevreyi keşfetme, araştırma, öğrenme isteği içerisindedirler. Çocuk bu dönemde çevresel etkilere oldukça açıktır. Bu da aynı zamanda çocuk için çevrenin önemine işaret eder. İşlem öncesi evre Piaget'nin sıraladığı ikinci evredir. Bu evrenin yaş dilimi yaklaşık olarak 2-7 yaşdır. Bu evrede çocukların dünyayı ifade edişi daha çok kelimeler ve çizimler şeklindedir. Bu evrenin işlem öncesi olarak adlandırılmasının nedeni çocuğun daha önce fiziksel olarak yaptığı işlemleri bilişsel olarak da yapabilmeye başlamasıdır. Piaget bu evreyi iki basamakta değerlendirmiştir. Bunlardan ilki sembolik işlem alt evresidir ve 2-4 yaş arasında görülür. Bu basamak grubundaki çocuklarda benmerkezcilik oldukça yaygın gözlenir. İkincisi ise sezgisel düşünce alt evresidir ve yaklaşık 4-7 yaş döneminde gözlenir. Bu basamakta çocuklar ilkel akıl yürütme becerilerini kullanırlar ve her şeyin cevabını bilmek isterler. Meraklı sorularla çevreyi keşfetmeye çalışırlar. Özellikle 5 yaş civarında çocukların en sık sorduğu soru 'neden bu böyle'dir (Santrock, çev. 2016). İşlem öncesi evrede işlem " Bilgiyi mantıksal bir biçimde ayırmak, birleştirmek ve başka bir şekle dönüştürmek için uygulanan zihinsel programdır (Atkinson ve Hilgard, çev. 2015, s.76)."

Okul öncesi eğitim, eğitim kurumu, öğretmen çocuğun gelişiminde kilit rol oynar. Burada öğretmenler çocuğun gelişiminde çocuğa yol gösteren ustalar olarak ele alınabilir. Vygotsky bilişsel gelişim kuramında bu dönem çocuklarının öğrenmelerini usta-çırak ilişkisi kapsamında ele alır. Çocuk içinde bulunduğu kültür ve çevrede görerek, çıraklık içerisinde öğrenir. Vygotsky aynı zamanda İskele Yaklaşımından bahsetmiştir. Bu yaklaşıma göre okul öncesi eğitiminin ve okul öncesi öğretmenlerinin önemini daha çok görebiliriz. Çocuk

bilmediği şeyleri iskeleleler kurarak öğrenir. Vygotsky kuramında çocukları daha sosyal canlılar olarak ele almış ve onları içinde yaşadıkları sosyal çevre bağlamında değerlendirmiştir. Çocukların temel düşünme becerilerini ve anlama yöntemlerini sosyal etkileşim kurarak geliştirdiklerini düşünmüştür. Vygotsky'e göre bilişsel gelişim kişinin içinde yaşadığı toplumun ona sunduğu uyaranlara bağlı olarak gelişir ve zihin kendini içinde yaşadığı kültüre göre şekillendirir. Vygotsky'nin tanımladığı yakınsak gelişim alanı “ Çocuğun yalnız başına yapmakta zorlanacağı ama yetişkinlerin ya da ondan daha yetenekli çocukların rehberliği ya da yardımıyla öğrenebileceği görevler aralığıdır (Santrock, çev. 2016, s. 220).” Vygotsky yakınsak gelişim alanı kavramıyla birlikte yetişkinlerin ya da akranların çocuğa destek olmasıyla bilişsel gelişimin hız kazanacağını vurgulamaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları düşünüldüğünde okul öncesi öğretmenlerinin çocuğa destek ve örnek olmalarının çocukların bilişsel gelişimi açısından ne denli önemli olduğu gözlenmektedir (Santrock, çev. 2016).

Çocukların bilişsel gelişimlerini ele alan kuramlardan bir diğeri ise sosyal bilişsel öğrenme kuramıdır. Davranışçı kuramın öğrenmenin sadece ödül ve ceza yoluyla şekilleneceği hipotezine karşı çıkan Bandura, davranışçı yaklaşıma bilişsel bileşenler eklemiştir. Bandura'nın kuramına göre yalnızca çevre davranışı değil davranış da çevreyi etkiler. Bandura kuramında davranış ve bireyin bilişselliği arasındaki ilişkiyi inceler. Çevre davranış arasındaki ilişki karşılıklıdır. Bandura ayrıca modeline işaret ve önsezileri de eklemiştir. Kişi bir davranış gerçekleştireceği zaman bunun sonucunda meydana gelebilecek ödül ve cezaları muhasebe eder, bu davranışı gerçekleştirmesine yönelik işaretleri takip eder ve bunları bilişsel olarak işlemledikten sonra davranışa karar verir (Atkinson ve Hilgard, çev. 2015) Okul öncesi eğitim kurumları düşünüldüğüne çocuğa bir davranış kazandırılmaya çalışılırken bunu sadece ödül ve cezalarla değil, öğretmenlerin yol göstericiliğinde bilişsel işlemlerle kazandırılacağı görülmektedir.

Okul öncesi dönemdeki kişilik gelişimi Erikson'ın Psikososyal Gelişim Kuramı bağlamında incelendiğinde bu “dönemin girişimciliğe karşı suçluluk” evresinde ele alındığı görülmektedir. Bu döneme kadar çocuk bir insan olduğunu fark etmiş bu dönemde ise nasıl bir insan olacağına karar vermeye çalışmaktadır. Girişkenlikleri ve merakları onları harekete geçirir. Yeni şeyler öğrenme keşfetme arzusu içindedirler. Girişkenlikleri ve merakla onlara ödüller getirirken bazen suçluluğa da neden olabilmektedir. Bu suçluluk özsaygıyı azaltabilmektedir (Santrock, çev. 2016). Bu bağlamda okul öncesi öğretmenlerin çocukları meraklarını artırmak yönünde teşvik etmesi oldukça önemlidir. Öğretmeninden destek alan çocuklar daha çok keşfetme motivasyonu bulabilmektedir.

Çevre koşullarının öğrenme ve bilişsel gelişim üzerinde olumlu etkileri olabileceği gibi, çevre koşullarının olumsuz olması bilişsel gelişim, motor gelişim gibi birçok gelişim alanında olumsuz etkilere sebep olabilmektedir. Toplumun dezavantajlı gruplarında genellikle sosyoekonomik düzey düşüktür. Bu gruplarda yapılan araştırmalarda, yetersiz beslenme, temel ihtiyaç kaynaklarına ulaşamama, eğitimden uzak kalma gibi nedenlerden dolayı çocukların çeşitli yetersizlikler yaşadığı görülmektedir. Ayrıca bu gruplarda davranış problemleri, suça yatkınlık, madde kullanımı gibi durumlara sıkça rastlanmaktadır. Bu gruplara yapılacak müdahaleler, uygulanacak eğitim programları bu dezavantajlı durumların etkisinin azaltılmasında oldukça önemlidir.

Erken yaşam deneyimleri çocukların okul başarısını oldukça etkilemektedir. Okul başarısı düşük olan çocuklara bakıldığında, okul başarısındaki düşüşle birlikte özgüvende de düşmeler görülmektedir. Ayrıca okul başarısı düşük olan okula gitmekte güçlük yaşayan çocukların suça yatkınlıkları da artabilmektedir. Toplumun tüm kesimlerini imkanlar açısından eşitlemek gibi bir durumumuz söz konusu olmasa da, üzerinde düşünülmüş ve yapılandırılmış eğitim programları ile dezavantajlı grupların topluma kazandırılması için çalışmalar yapılabilir.

Bu aşamada okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programları çocukların okulla ilk tanıştıkları yer olmaları açısından oldukça önemli bir rol üstlenmektedirler.

Okul Öncesi Eğitim Programı

Okul öncesi eğitim programı, okul öncesi kurumlara devam eden çocuklara uygulanmakta olup, çocukların birçok becerisini geliştirmeyi hedeflemektedir. Program hem çocukların gelişimlerini desteklemekte hem de yetersizliklerini önlemeyi amaçlamaktadır. Bu anlamda hem destekleyici hem de koruyucudur. Genel anlamda eklektik bakış açısını benimsemiştir. Programda kazanımlar ve göstergeler kullanılmıştır (Okul Öncesi Eğitim Programı, 2013).

“Okul öncesi eğitim programındaki amaç genel ve belirli özel hedef ve kazanımları olan, öğretmenin gün içinde bu hedefleri çocuklara kazandırmaya çalıştığı etkinlikleri içeren, öğrenmenin gerçek olduğu, organize edile eğitimsel sınırları belli olan yapıdır ((Kurt, 2017, s. 3).”

”Okul öncesi eğitim programınının temel özelliklerine bakıldığında;

-Çocuk merkezlidir

-Esnektir

-Sarmaldır

-Eklektiktir

-Dengelidir

-Oyun temellidir

-Keşfederek öğrenme önceliklidir

-Yaratıcılığın geliştirilmesi ön plandadır

-Günlük yaşam deneyimlerinin ve yakın çevre olanaklarının eğitim amaçlı kullanılmasını teşvik eder

-Temalar/Konular amaç değil araçtır

-Öğrenme merkezleri önemlidir

-Kültürel ve evrensel değerleri dikkate alır

-Aile eğitimi ve katılımı önemlidir

-Değerlendirme süreci çok yönlüdür

-Özel gereksinimli çocuklar için uyarlamalara yer vermektedir

-Rehberlik hizmetlerine önem vermektedir (Okul Öncesi Eğitim Programı, 2013, s. 14-17)

Okul Öncesi Eğitiminin Amaçları

“1-Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,

2-Onları ilkokula hazırlamak,

3-Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak,

4-Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır (Okul Öncesi Eğitim Programı, 2013, s. 10).

” Okul öncesi eğitim programı sürekli olarak güncellenen yeniliğe açık bir programdır.

“Programın temelini çocukların gelişimsel özellikleri oluşturur. Öğrenme süreçleri planlanırken çocukların gelişimsel düzeyleri belirlendikten sonra ilgi ve gereksinimleri ile içinde yaşadıkları çevresel koşullar dikkate alınır. Kazanım ve göstergelerle farklı eğitim süreçleri oluşturularak

çocukları desteklemek ve onları buldukları gelişim düzeyinden ulaşabilecekleri en üst aşamaya taşımak bu programın hedefidir (Okul Öncesi Eğitim Programı, 2013, s. 18).’’

Okul öncesi eğitim programı kendi içerisinde bazı sembol ifadeler barındırmaktadır. Bu ifadeler okul öncesi eğitim bilimlerinin temel kavramları olarak da ele alınabilir. Programı okuyup uygulayacak olan öğretmenler için anahtar işlevi görmektedirler. Okul öncesi eğitim programı denildiğinde ilk akla gelecek olan kavramlar göstergeler ve kazanımlar olacaktır. Bu kavramlar programın güncellenmesiyle beraber güncellenmektedirler.

“Program güncellenirken önceki programda yer alan amaç ve kazanımlar, kazanım ve göstergeler şeklinde ifade edilmiştir. Amaçlar, ulaşılmak istenen sonuçları gösterir. Diğer bir deyişle öğretmenin kazandırmak istediklerini tanımlar, öğretmeni ve dolayısıyla yıl içinde ele alınacak içeriği merkeze alır. Kazanımlar ise çocuğu merkeze alarak belirlenir ve çocuklar tarafından ulaşılmak istenen sonuçları gösterir. Yani çocukların öğrenmeleri gereken bilgi, beceri ve yetkinlikleri tanımlar. Kazanımlara dayalı olarak oluşturulmuş olan göstergeler genellikle kendi içinde basitten karmaşığa, somuttan soyuta ve birbirini izleyen aşamalar hâlinde sıralanarak belirlenen kazanımın gerçekleşmesine hizmet ederler. Göstergeler, kazanımların gözlenebilir hâlidir. Öğretmenler belli bir kazanımla ilgili olarak etkinlik oluştururken göstergeler onlara yol gösterecektir. Bu durum, kazanımı kapsayıcı nitelikte etkinliklerin yazılmasını ve uygulanmasını kolaylaştıracaktır (Okul Öncesi Eğitim Programı, 2013, s. 18).’’

Okul Öncesi Eğitiminde Öğretmenin Rolü ve Önemi

Eğitim programlarının etkililiği, çağın şartlarına o anki uygulanacak topluluğa uyumu hiç şüphesiz ki programların başarılı olması üzerinde oldukça etkilidir. Bununla birlikte eğitimin temel taşlarından birisi de öğretmenlerdir. Çocuk kendisini iyi hissettiği, kendisini ifade edebildiği, sevildiği, değer gördüğü ortamlarda; keşfeden, kendini ifade edebilen, kendini

geliştirebilen bir birey olma yolunda ilerler. Bu bakış açısından ele alındığında okul ortamında çocuğa kendini iyi hissedeceği ortamı sunabilecek kişi öğretmenlerdir. Çocukla öğretmen arasında kurulabilecek güvenli bağlanma ilişkisi; çocuğun öğrenmesi ve okul ortamını sevmesiyle korelasyon içerisindedir. Pek çok çocuk okulu öğretmeniyle birlikte sevmekte, okula gitmekteki istek düzeyi öğretmeni sevmesi ile orantılı olmaktadır. Öğretmenler her çocuğun farklı ve değerli olduğu, kendine özgü öğrenme becerileri olduğunu göz önüne alarak çocuklara yaklaştıklarında, çocukların öğrenme hız ve becerileri artmaktadır. Öğretmenin gerekli alanlarda çocuğu pekiştirmesi öğrenmeyi sevdirmesi çocuğun okul başarısını artırabilmekte, okul başarısının artmasıyla birlikte çocuklarda özgüven artışı gözlenebilmektedir. Özellikle dezavantajlı gruplarda çocukların okullaştırılması, onların suçtan uzaklaştırılıp topluma kazandırılması anlamına gelmektedir.

2011 yılından bu yana Türkiye'ye başlayan Suriyeli göçü sonrasında Suriyeli mülteci çocuklar için pek çok eğitim politikası geliştirilmiştir Kamplarda yapılan Arapça eğitim programlarını sırasıyla GEM ve PICTES takip etmiş son olarak yapılan yasal düzenleme ile mülteci çocukların devlet okullarında eğitim görmelerine karar verilmiştir. Eğitimin ilk basamağı olan okul öncesi eğitim kurumlarında da mülteci öğrenciler bulunmaktadır. Geçmişten kalan travmaları, geldikleri ülkeye uyum süreçleri, dil problemleri gibi pek çok etken çocukların eğitim süreçlerini etkilemektedir. Dezavantajlı gruplar için eğitimin ne denli önemli olduğu düşünüldüğünde mülteci çocukların okullaşmasında okul öncesi eğitimin ve okul öncesi öğretmenlerin önemi oldukça büyüktür.

Literatür incelendiğinde okul öncesi eğitiminde ve farklı eğitim dallarında mülteci çocuklarla çalışan öğretmen güçlükleri üzerine çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Güven, Aztekin, Yılmaz (2018) “ Okul Öncesi Eğitim Alan Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi” çalışmalarında, Suriyeli mülteci çocukların eğitiminde yaşanan sorunların tespit edilip, tespit edilen sorunlara

yönelik çözüm önerilerinin bulunması amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim öğretim yılında İstanbul'un Anadolu Yakasında çeşitli anaokulu ve ilköğretim okullarında görev yapan sınıfta Suriyeli mülteci öğrenci bulunan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda katılımcılar, Suriyeli mülteci çocukların iletişim kurmada güçlük yaşadıklarını belirtmişlerdir. Çalışma grubu çocukları daha hassas ve kırılgan olarak nitelendirmiş, bu durumda okula uyumu zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Çocukların ailelerinin de dil sorunu yaşadıkları belirtilmiş bu durumda ailelerin çocukların eğitiminde rol almalarını engellediği görülmüştür. Suriyeli mülteci çocukların farklı gelişim alanlarında akranlarından geride oldukları belirtilmiştir. Ayrıca çocukların sosyal olarak sorun yaşadıkları, sınıfta tek başlarına oynadıkları söylenmiştir. Suriyeli öğrencilere sunulan rehberlik hizmetlerinin yetersiz olduğu bu durumda çocukların okula uyumunu güçleştirdiği görülmüştür. Bunlara çözüm önerisi olarak çocuklara ve aileye dil eğitimi verilmesi, çocuklar ve aileler için destek gruplarının kurulması gerektiği belirtilmiştir.

Başar, Akan ve Çiftçi (2018) “ Mülteci Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Öğrenme Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar” çalışmalarında Uşak ilinde mülteci çocukların devam ettiği okullarda görev yapan 20 sınıf öğretmeni ile çalışılmıştır. Öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar olarak, öğretmenlerin mülteci öğrencilerle iletişim kurmada yaşadıkları güçlük ve dil problemi olduğu görülmüştür. Farklı dilleri konuştukları için öğretmenlerle öğrencilerin birbirlerini anlayamadıkları, öğrencilerin öğretmenlerin verdiği yönergeleri alamadıkları görülmüştür. Yaşadıkları travmaların mülteci öğrencileri etkilediği, bu nedenle öğrencilerin kendilerini sınıf ortamından ve arkadaşlarından soyutladıkları belirtilmiştir. Bu durumda çeşitli uyum ve tutum problemlerine neden olduğu aktarılmıştır. Bahsedilen bu güçlüklerle çeşitli çözüm önerileri sunulmuştur.

Kardeş ve Akman (2018) “ Suriyeli Mültecilerin Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüşleri Teachers' Views On The Education Of Syrian Refugees” çalışmalarında

öğretmenlerin Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitimine yönelik görüş ve önerilerini incelemiştir. Çalışma sonucunda Suriyeli çocukların okula uyum ve Türkçe öğrenme ile ilgili sorunlar yaşadıkları gözlenmiştir. Öğretmenlerin kendilerine dair düşüncelerinin ise, mülteci çocuk eğitimine dair kendilerini yeterli hissetmedikleri, sınıf ortamında Suriyeli mülteci öğrencilere yönelik düzenlemeler yapamadıklarını belirtmişlerdir. Mevcut müfredatın mülteci çocuk eğitimine uygun olmadığı gözlenmiştir. Belirtilen bu durumlara yönelik çeşitli çözüm önerileri sunulmuştur.

Yavuz ve Mızrak (2016) “ Acil Durumlarda Okul Çağındaki Çocukların Eğitimi: Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler Örneği” çalışmalarında acil durum yönetimi perspektifinden mültecilere yönelik eğitim yardımlarını değerlendirmeyi ve bu bağlamda Türkiye’nin Suriyelilere yönelik eğitim politikalarını değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Yapılan çalışmada ortaya çıkan gözlemlere göre başka bir ülkeye göç etmek zorunda kalan Suriyelilerde doğal bir fakirlik ortaya çıkmaktadır. Ulaşılan diğer sonuç ise eğitim sisteminde Suriyelilerin diploma almalarında güçlükler yaşandığıdır. Bu durumlara yönelik çeşitli çözüm önerileri sunulmuştur.

Zayimoğlu Öztürk (2018) “Mülteci Öğrencilere Sunulan Eğitim-Öğretim Hizmetinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” çalışmasında, gelişen ve değişen dünyada ülkelerde yaşayan insanların demografik yapılarının değişimi üzerine vurgu yapılmıştır. Son yıllarda yaşanan göçlerle okullardaki öğrencilerin de demografik özellikler perspektifi genişlemiştir. Sınıflarımızdaki bu değişime ne kadar hazırlıklıyız sorusu üzerine yapılan araştırmada mülteci öğrencilerle çalışan sosyal bilgiler öğretmenlerinin bakış açıları ele alınmıştır. Araştırma sonucunda dil kaynaklı problemler yaşandığına, mevcut müfredatın mülteci çocuk eğitimi için yeterli olmadığına ve mevcut müfredat üzerinde çeşitli düzenlemeler yapılması gerektiğine değinilmiştir. Bu doğrultuda çeşitli öneriler sunulmuştur.

Mercan Uzun ve Bütün (2016) “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri” çalışmalarında

savaş ve savaşın getirdiği olumsuz koşullar nedeniyle insanların göç etmek durumunda kaldıklarından, göç edilen ülkede ise çeşitli adaptasyon güçlükleri yaşanabileceğinden bahsedilmiştir. Yaşanan Suriye göçü sonrasında ülkemize çok sayıda mülteci göç etmiştir. Gelen mültecilerin bir kısmını da çocuklar oluşturmaktadır. Yaşanan göçün etkilerinin azaltılması için mülteci çocuklara eğitim imkânları tanınmıştır. Yapılan çalışmada eğitim imkânı tanınan Suriyeli mülteci çocukların okullarda yaşadığı uyum problemleri incelenmiştir. Çocukların dil probleminden dolayı uyum sağlamakta güçlük yaşadıkları, dil probleminden dolayı akranlarından ve öğretmenlerinden uzakta durdukları bu durumda sosyalleşmeleri ve uyum sağlama süreçleri üzerinde negatif etkilere neden olduğu belirlenmiştir.

Levent ve Çayak (2017) “Türkiye’deki Suriyelilerin Eğitimine Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri” çalışmalarında İstanbul ili Pendik ve Zeytinburnu ilçelerinde görev yapmakta olan 30 okul yöneticisi ile görüşülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile yüz yüze yapılan çalışmada okul yöneticilerinin tamamına yakını, Suriyeli mülteci öğrencilerle en çok dil alanında güçlük yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcıların büyük bir kısmı mevcut kayıt sisteminin Suriyeli mülteci çocukların kayıtlarını almada yeterli olmadığını söylemişlerdir. Çalışma sonucunda çeşitli çözüm önerileri sunulmuştur.

Şahin ve Doğan (2018) “Suriyeli Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Fen Bilimleri Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar: Nitel Bir Çalışma” adlı çalışmalarında mülteci çocuklarla çalışan fen bilgisi öğretmenleri ile görüşmüş ve yaşadıkları güçlükleri tespit etmeye çalışmışlardır. Fen öğretimi sürecinde de, en büyük güçlük dil farklılığından kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra çocukların materyaller kullanmakta güçlük yaşadıkları, verilen eğitimi almakta güçlük çektikleri, hafta sonları açılan kurslara gitmek için daha fazla talepte bulduklarını belirtmişlerdir.

Farklı ülkelerde mülteci çocuklar ve mülteci çocuklara verilen eğitimler, eğitim tarzları, ülkemizdeki eğitim politikalarıyla benzerlik ve farklılıkları incelendiğinde, bu bağlamda yapılan çeşitli çalışmalar olduğu görülmektedir.

Farklı ülkelerde mültecilerin nasıl eğitim süreçlerinden geçtiklerini inceleyen Culbertson, S., ve Constant, L. (2015) “Education of Syrian refugee children. Managing the Crisis in Turkey, Lebanon, and Jordan” çalışmalarında Türkiye, Lübnan ve Ürdün’de bulunan 4 milyon mülteci çocuğun bulunduğunu, bu çocukların eğitim süreçlerinde izlenen aşamaları ve mülteci çocuk sorunlarını ele almıştır. Mülteci krizinin bu üç ülkedeki yansımalarını ele almıştır. Yapılan çalışmada yerel halkın çocukları ile mülteci çocukların aldıkları eğitimler karşılaştırılmıştır. Ayrıca mülteci çocukların göç ettikleri topluma ne kadar uyum sağladıkları ve bu durumun akademik başarıları üzerindeki etkileri ele alınmıştır.

Mülteci çocuk eğitiminde dil farklılığının etkileri üzerine araştırma yapan Oikonomidou (2010), “Zooming into the school narratives of refugee students” çalışmasında mülteci çocuklarla ilgili eğitim politikalarında en genel manada yaşanan güçlüklerin dil problemlerinden kaynaklandığını belirtmiştir. Çalışmasını yaparken çocukları iki ana amaç belirlemiştir. Uyumun çocukların okul başarıları üzerine etkisi ve dil farklılığının etkisi. Bu bağlamda çocuklara dil eğitimi verilmesi amacıyla çeşitli çözüm önerileri sunmuştur.

Göçün çocuklar üzerindeki etkileri incelendiğinde Kirmayer ve diğerleri (2011)’de mülteci çocukların göç süreçlerinden etkilenmeleri üzerine bir araştırma yapmışlardır. Göç aşamalı bir olgudur. Göçten önceki süreç, göç esnasında yaşanan süreç ve göçten sonraki süreç. Göçten sonraki süreçte ülkemize gelen çocuklar çeşitli stres faktörlerine maruz kalmaktadır. Bunlar dil farklılığı ve kültürel farklılıklardır. Çocukların bu durumlarla sağlıklı bir şekilde bahsetmelerinin yolu ise entegre ve adapte olmalarını kolaylaştıracak bir eğitim sürecine dahil olmalarıdır.

Wagner, (2013) “Supporting refugee children in Pennsylvania public schools” çalışmasında Pensilvanya’daki devlet okullarının bazılarında, eğitim gören mülteci öğrencilere yönelik sağlanan imkanlar ve verilen kaynakların yeterli olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmada mülteci öğrencilerle çalışan öğretmenlerin yaşadığı sorunlar yarı yapılandırılmış bir test aracılığıyla belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar 6 başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklardan bazıları dil problemi, yönetmelik kaynaklı sorunlar, öğrencilerin farklı kültürlerden gelmelerinden kaynaklı problemler olduğu görülmüştür.

Mülteci çocukların eğitim sistemlerinde ki mevzuatları üzerinde yapılan çalışmalarda, Kirk (2014) çalışmasında Ürdün’de yaşayan Suriyeli mülteci çocuklarla çalışmıştır. Yaptığı çalışmada çocukların bir kısmının okula gitmediği, okul terki yaşandığı ve ilgili mevzuatın mülteci çocuk eğitiminde yeterli olmadığını belirlemiştir. Mevzuattaki yetersizlik aynı zamanda farklı sorunları da beraberinde getirmektedir. Örneğin ölçme alanında farklı bir dil konuşan mülteci çocukların eğitim süreçlerinin nasıl ölçümleneceği eksik bırakılmıştır. Yerel halkın çocuklarıyla aynı ölçüme dahil edilen çocuklar sınavlarda daha başarısız sonuçlar elde etmekte bu durum da okul terkini artırmaktadır.

Mülteci çocuklarla ilgili alan yazında yapılmış metaanaliz çalışmalarına bakıldığında Ryan, Dooley ve Benson, (2008) “Theoretical perspectives on post-migration adaptation and psychological well-being among refugees: Towards a resource-based model” isimli çalışmalarında, mültecilerin göç sonrası yaşadıkları travmatik belirtiler ve bunların göç sonrası hayatlarına etkisine odaklanılmıştır.

Bu çalışmaların yanı sıra yurt dışına göç eden Türk çocukları da orada mülteci konumunda olmaktadır. Avrupa ülkelerinde Türk çocuklara uygulanan eğitim politikaları incelendiğinde, Bingöl ve Özdemir (2014) “Almanya ve Hollanda’da Türk Göçmen İşçi Çocuklarına Uygulanan Eğitim Politikaları” çalışmalarında Almanya’da ve Hollanda’da bulunan göçmen çocukların durumları ve bu ülkelerin eğitim politikaları incelenmektedir. Suriyeli mülteci

çocukların ülkemizdeki eğitimi ile yurt dışındaki mülteci çocukların eğitimlerini karşılaştırmak açısından bu araştırma yararlı görülmektedir. Yapılan alan yazın taramasında Almanya’da ve Hollanda’da bulunan Türk çocukların eğitim sisteminde oradaki çocuklardan daha geride oldukları gözlenmiştir. Verilen eğitime Türk çocukların çok fazla dahil edilmediği, eğitim politikasında kültürel farklıların göz ardı edildiği belirtilmiştir.

Aktan ve Akkutay (2014) “ OECD Ülkelerinde ve Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Preschool Education in OECD Countries and Turkey” çalışmalarında PISA’da başarılı olan ilk on ülkedeki okul öncesi eğitim sistemi ile Türkiye’de uygulanmakta olan okul öncesi eğitim sistemi karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. OECD üye ülkelerinde okul öncesi eğitiminin zorunlu olmamasına rağmen okullaşma oranının çok yüksek olduğu gözlenmiştir. OECD ülkeleri ile ülkemiz karşılaştırıldığında, okullaşma oranı, öğretmene düşen çocuk sayısı, kurumlarda geçirilen süre, bu duruma ayrılan bütçe karşılaştırıldığında ülkemizin daha geride olduğu görülmektedir. Ülkemizde okul öncesi eğitiminin daha başarılı olması için ailelerin bilinçlendirilmesinin gerekli olduğu ve bu alana ayrılan bütçenin artırılmasının gerekli olduğu belirtilmiştir.

Genel anlamda alan yazın incelendiğinde bu alanda çok fazla çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Öğretmenlerin mülteci çocuklarla çalışırken daha çok dil farklılığından kaynaklı iletişim sorunları yaşadığı anlaşılmaktadır.

Bölüm II: Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin yorumlanması hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Yapılan araştırma kullanılan yöntem bakımından nitel araştırma modellerinden yönlendirici olmayan yarı yapılandırılmış görüşme formu tekniğidir. “Eğer bir özellik niteliğine bağlı olarak ancak gruplanabiliyor, bir birim atfedilemiyor ve daha küçük parçalara bölünemiyorsa süresiz/nitel ölçmeye elverişlidir. Örneğin cinsiyet, medeni durum gibi (Erkuş, 2013, s. 51).”Nitel araştırma desenleri içeriğinde gözlem, görüşme, arşiv araştırması gibi metotlar barındırır. Nitel araştırma metotları “aynı zamanda verilerin doğal ortamda elde edilmesi ve gerçekçi veriler ortaya koyulmasına yönelik süreçlerin yer aldığı araştırma türüdür (Akman, 2014, s. 14).

Çalışma Grubu

Yapılan hiçbir bilimsel araştırma çalışılan gruptaki bireyler için yapılmaz. Yapılan çalışmalarda amaçlanan şey çalışmanın diğer bireyler için de genellenebilir özellikler taşımasıdır.

Yapılacak araştırmanın hedefine bağlı olarak, üzerinde çalışma yapılacak ve veri toplanacak gruba çalışma grubu denir (Erkuş, 2013). Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında Türkiye’de MEB’e bağlı ya da özel okullarda mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. “Örnekleme, ilgili evrenden belirli kurallara uyarak seçilen ve o evreni temsil gücüne sahip, görece evrenden daha az sayıda bireyden oluşan ve üzerinde çalışma yürütülecek gruptur (Erkuş, 2013, s. 116).” Araştırmanın çalışma grubunu kartopu örnekleme yoluyla belirlenen 62 okul öncesi öğretmeni meydana getirmektedir. Kartopu örnekleme bir görüşmeciyeye ulaşıldıktan sonra onun bağlantısı üzerinden benzer

görüşmecilere ulaşılması yoluyla oluşturulur (Erkuş, 2013). Mülteci çocuklara okul öncesi kurumlarda eğitim verilmeye başlandıktan sonra çocuklar istediği okullara kayıt yaptırabilmektedir. Okulun bulunduğu ile ve bulunduğu semte göre bazı okullarda mülteci çocuklar bulunurken bazı okullarda bulunmamaktadır. Araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken öncelikle araştırmacının görev yaptığı Hatay Reyhanlı Sevgili Öğretmenim Anaokulu'nda görev yapan okul öncesi öğretmenlerine ulaşılmış daha sonrasında kartopu örnekleme yoluyla öğretmenlerin tanıdığı başka okul ve başka illerde görev yapan mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerine ulaşılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Yapılan araştırmada mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin yaşadığı güçlüklerin tespit edilebilmesi için yönlendirici olmayan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılması öngörülmüştür. Yönlendirici olmayan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken alan yazın taranmış, güncel araştırmalar incelenmiş ve görüşme formunda kullanılacak sorular belirlenmiştir. Sorular hazırlanırken amacına hizmet etmesi ve her okuyanın sorudan aynı şeyi anlayabilmesi esas alınmıştır. Sorularda kullanılan akademik kavramların işevuruk tanımları yapılmıştır. Görüşme formu ilk etapta taslak olarak hazırlanmış, amacına uygunluğu, geçerliliği, tek boyutlu olup olmadığı, anlaşılabilir ve uygulanabilir olup olmadığının belirlenmesi için uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşüne sunulduktan sonra verilen geri bildirimler doğrultusunda form revize edilmiş ve son halini almıştır. Görüşme formunun revize edilmiş ve uygulanmış hali 9 tanesi demografik ve mesleki bilgileri içeren, 11 tanesi de araştırma konusunu doğrudan ele alan toplam 20 sorudan oluşmaktadır. (Bkz. Ek A)

Araştırma bulgularının gerçeği temsil etmesini sağlamak amacıyla öğretmenlerin görüşleri yorum katılmadan doğrudan aktarılmıştır. Araştırmanın dış geçerliliğini arttırmak için araştırma basamakları adım adım aktarılmıştır. Görüşme formunda yer alan sorularda, mülteci öğrencilerle çalışan okul öncesi öğretmenlerinin genel manada yaşadığı güçlüğüne ne olduğuna,

okul öncesi eğitim programının mülteci çocuklara uygulanabilirliğine, okul öncesi eğitiminde kullanılan eğitim materyallerinin mülteci çocuklara uygulanabilirliğine, mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerine destek sağlanıp sağlanmadığına, Türk çocukların ailelerinin çocuklarının mülteci çocuklarla birlikte eğitim görmelerine ne tepki verdiklerine, mülteci çocukların okula adaptasyon süreçlerine, mülteci çocukların akran etkileşimlerine, mülteci çocuklarla etkinlik süreçlerinde yaşanan sorunlara, mülteci çocukların aileleriyle iletişim kurarken yaşanan sorunlara, mülteci çocukların ailelerinin çocuklarının eğitimlerine karşı tutumlarına ve mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin önerilerine yer verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması için ilk olarak kullanılacak olan formlar online platformda kullanılabilecek duruma getirilmiştir. Formlar araştırmacının görev yaptığı Hatay Reyhanlı Sevgili Öğretmenim Anaokulunda görev yapan okul öncesi öğretmenlerine ulaştırılmış daha sonra ise kartopu örnekleme etkisiyle Türkiye'nin çeşitli illerinde görev yapan öğretmenlere ulaştırılmıştır. (Bkz. Ek. B)

Öğretmenlerle çalışılırken hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. 2019\2020 eğitim öğretim yılında mülteci çocuklarla çalışan 62 okul öncesi öğretmeni formları yanıtladığıdır. Hazırlanan formların başında alınan bilgilerin ne amaçla alındığı açıklanmış, paylaştıkları bilgilerin sadece bilimsel amaçlar için kullanılacağı belirtilmiştir. Öğretmenlerden kimliklerini belirtecek isim gibi bilgiler istenmemiş bu da duygu ve düşüncelerini samimiyetle ifade etmelerini sağlamıştır. Öğretmenlerin yanıtlayıp gönderdikleri formlar bir havuzda toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada verilerin analizi için basit betimsel çözümleme tekniği kullanılmıştır. “Nitel analiz yöntemlerine çokça yer verilen bir veri analiz tekniği olan basit betimsel çözümleme, çeşitli veri toplama yöntemlerine göre elde edilmiş verilerin belirli temalara göre kategorize edilmesi ve yorumlanmasını içerir. Bu tekniğin temel amacı bulguların belirli tema kategorilerine göre özetlenmesi ve yorumlanmasıdır (Özen ve Hendeki, 2016). Uygulanan basit betimsel çözümleme tekniği çeşitli aşamalardan geçerek oluşturulmuştur. İlk etapta farklı formlarda gelen veriler online olarak kodlanmış, sonrasında kodlanan veriler çeşitli temalar altında kategorize edilmiştir. Son olarak bulgular değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Yapılan kategorize etme işlemi verilen cevapların benzer olması sonucunda gruplandırılması ile yapılmıştır.

Çözümlemeler yapılırken ve öğretmenlerin verdikleri yanıtlar paylaşılırken yorum katılmadan doğrudan paylaşılmıştır. Burada öğretmenlerin gizliliğini korumak için öğretmenler yanıt verme sırasına göre;

Ö1

Ö2

Ö62 şeklinde kodlanmıştır. Son olarak girilen veriler sayısallaştırılmış, sayısallaştırılan verilerin yüzde ve frekans değerleri belirli temalara göre oluşturulan tablolarda gösterilmiştir.

Bölüm III: Bulgular

Bu bölümde okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin yanıtları ele alınmıştır. Verilen yanıtlara basit beetsimsel çözümleme tekniği uygulanmış ve belirli kategorilere göre frekans ve yüzdeleri tablolaştırılmıştır. Gerekli görülen yerlerde öğretmenlerin görüşleri yorum katılmadan doğrudan aktarılmıştır.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Demografik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 62 okul öncesi öğretmenin demografik özellikleri tablolaştırılarak verilmiştir.

Tablo 1

Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Cinsiyete Göre Frekans(f) Yüzde(%)

	f	%	Geçerli Yüzde	Toplam
Kadın	57	91,9	91,9	91,9
Erkek	5	8,1	8,1	100
Toplam	62	100	100	

Eğitim Durumuna Frekans(f) Yüzde(%)

Lise	0	0	0	0
Ön Lisans	1	1,6	1,6	1,6
Lisans	59	95,2	95,2	96,8
Yüksek Lisans	2	3,2	3,2	100
Doktora	0	0	0	
Toplam	62	100	100	

Yaşa Göre Frekans(f) Yüzde(%)

20-25 yaş arası	21	33,8	33,8	33,8
25-30 yaş arası	24	38,8	38,8	72,6
30-35 yaş arası	5	8	8	80,6
35-40 yaş arası	8	12,4	12,4	93
40-45 yaş arası	3	3,3	3,3	96,2
Toplam	61	96,2	96,2	

Tablo 1'e bakıldığında çalışma grubunu oluşturan 62 okul öncesi öğretmeninin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımı incelendiğinde, çalışma grubunun % 91,9'unu kadın öğretmenlerin % 8,1'ini erkek öğretmenlerin oluşturduğu gözlenmektedir. Çalışma grubunun eğitim durumuna göre frekans ve yüzde dağılımı incelendiğinde, çalışma grubunun %95,2'sini lisans düzeyinde mezun öğretmenlerin oluşturduğunu, %3,2'sini yüksek lisans düzeyinde öğretmenlerin oluşturduğu görülmektedir. Çalışma grubunun yaşlarının frekans ve yüzde dağılımı incelendiğinde; öğretmenlerin %33,8'inin 20-25 yaş aralığında, %38,3'ünün 25-30 yaş aralığında, %8'inin 30-35 yaş aralığında, %12,4'ünün 35-40 yaş aralığında, %3,3'ünün 40-45 yaş aralığında olduğu gözlenmektedir.

Bu bölümde çalışma grubunun mülteci çocuklarla ilgili çalışma deneyimlerine dair mesleki özellikleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Çalışma Grubunun Mesleki Özellikleri

Kıdeme Göre Frekans(f) Yüzde(%)				
	f	%	Geçerli Yüzde	Toplam
1-5 yıl arası	47	75,8	75,8	75,8
5-10 yıl arası	6	9,64	9,64	85,44
10-15 yıl arası	6	9,7	9,7	95,14
15-20 yıl arası	2	3,22	3,22	98,36
20-25 yıl arası	1	1,64	1,64	100
Toplam	62	100	100	
Mülteci Çocuklarla Çalışma Süresine Göre Frekans (f) Yüzde (%)				
0-2 yıl arası	45	72,6	72,6	72,6
2-4 yıl arası	9	14,5	14,5	87,1
4 yıl ve üzeri	8	12,9	12,9	100
Toplam	62	100	100	
İkamet Ettiği Yerde Mülteci Çocuk Bulunmasına Göre Frekans (f) Yüzde (%)				
Var	45	71	71	71
Yok	16	27,4	27,4	98,4
Toplam	61	98,4	98,4	

Tablo 2'ye bakıldığında, grubun kıdem(hizmet yılına) göre frekans ve yüzde dağılımı incelendiğinde; öğretmenlerin % 78,8'inin 1-5 yıl arası, % 9,64'ünün 5-10 yıl arası, %9,7'sinin 10-15 yıl arası, %3,22'sinin 15-20 yıl arası, % 1,64'ünün 20-25 yıl arasında çalıştığı görülmektedir. Mülteci çocuklarla çalışma sürelerine göre frekans ve yüzde incelendiğinde; öğretmenlerin %72,6'sının 0-2 yıl arası, %14,5'inin 2-4 yıl arası, %12,9'unun 4 yıl ve üzeri bir zaman aralığında mülteci çocuklarla çalıştığı görülmektedir. Öğretmenlerin ikamet ettikleri yerde mülteci çocuk bulunma durumuna göre frekans ve yüzde dağılımı incelendiğinde, öğretmenlerin %71'inin ikamet ettiği yerde mülteci çocuk bulunduğu, %27,4'ünün ikamet ettiği yerde ise mülteci çocuk bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 3'te çalışma grubunun çalıştığı öğrencilerin özelliklerine dair bilgiler verilmektedir.

Tablo 3

Çalışma Grubunun Öğrencilerinin Özellikleri

Okutulan Sınıf Mevcuduna Göre Frekans(f) Yüzde(%)				
	f	%	Geçerli Yüzde	Toplam
0-5 kişi arası	1	1,6	1,6	1,6
10-15 kişi arası	11	17,7	17,7	19,3
15-20 kişi arası	18	29	29	48,3
20-25 kişi arası	26	42,1	42,1	90,4
25-30 kişi arası	6	9,6	9,6	100
Toplam	62	100	100	
Okuttuğu Sınıfın Yaş Aralığına (Ay) Göre Frekans(f) Yüzde (%)				
36-48 ay	10	16,2	16,2	16,2
48-60 ay	26	41,9	41,9	58,1
60-72 ay	26	41,9	41,9	100
Toplam	62	100	100	

Tablo 3'e bakıldığında, çalışma grubunun okuttuğu sınıf mevcuduna göre frekans ve yüzde dağılımı incelendiğinde, öğretmenlerin %1,6'sının okuttuğu sınıf mevcudunun 0-5 kişi arasında olduğu, %17,7'sinin okuttuğu mevcudun 10-15 kişi arasında olduğu, %29'unun okuttuğu mevcudun 15-20 kişi arasında olduğu, %42,1'inin okuttuğu mevcudun 20-25 kişi arasında olduğu, %9,6'sının okuttuğu sınıf mevcudunun ise 25-30 kişi aralığında olduğu görülmektedir.

Çalışma grubunun okuttuğu sınıfın yaş aralığına göre (ay) frekans ve yüzde dağılımı incelendiğinde; çalışma grubunun okuttuğu sınıfın 16,2'sinin 36-48 ay aralığında olduğu, %41,9'unun 48-60 ay aralığında olduğu, %41,9'unun 60-72 ay aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 4

Çalışma Grubunun Mülteci Çocuklarla Çalışmaya Yönelik Eğitim Alma Durumu

Mülteci Çocuklarla Çalışmaya Yönelik Herhangi Bir Eğitim Alma Durumuna Göre Frekans(f) Yüzde(%)		
	f	%
Herhangi bir eğitim almadım	58	93,54
Özel eğitim kapsamında kısa bir eğitim aldım	1	1,61
Sosyal hizmet kapsamında eğitim aldım	1	1,61
PİCTES kapsamında oryantasyon eğitimi aldım	2	3,22
Toplam	62	100

Verilen yanıtların belirli kategoriler altında toplandığı görülmektedir. Buna göre tabloya bakıldığında, öğretmenlerin %93,54'ünün Mülteci çocuklarla çalışmaya yönelik herhangi bir eğitim almadığı görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmenlerden %3,22'sinin PICTES kapsamında eğitim aldığı, %1,61'inin özel eğitim kapsamında kısa bir eğitim aldığı, %1,61'i ise sosyal hizmet kapsamında eğitim aldığı görülmektedir. Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun mülteci çocuklarla çalışmaya yönelik herhangi bir eğitime tabi tutulmadığı gözlenmektedir.

Görüşme Formu Sorularının Öğretmen Görüşlerine Göre Basit Betimsel Çözümleme**Tabloları**

Burada, öğretmen görüşlerine göre oluşturulan tablolar verilmektedir. Tablo 5'te öğretmenlerin mülteci çocuklarla çalışırken genel anlamda yaşadığı en büyük güçlüğün ne olduğu sorusuna verdikleri yanıt kategorileri görülmektedir.

Tablo 5

Çalışma Grubunun Yaşadığı Sorun Kategorileri

Mülteci Çocuklarla Çalışan Okul öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Yaşadığı En Büyük Güçlüğü Ne olduğuna Göre Frekans(f) Yüzde(%)

	f	%
Dil Problemi	48	77,41
İletişim Sorunu	10	16,12
Kültürel Farklılık	1	1,61
Dil Kaynaklı Aile İle İletişim Kuramama	3	4,83
Toplam	62	100

Verilen yanıtların belirli kategoriler altında toplandığı görülmektedir. Buna göre tabloya bakıldığında, öğretmenlerin %77,41'inin Mülteci çocuklarla çalışmada yaşadığı en büyük güçlüğü dil problemi olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmenlerden %16,12'sinin yaşadığı en büyük güçlüğü iletişim sorunu olduğu, %1,61'inin yaşadığı en büyük güçlüğü kültürel farklılık olduğu, %4,83'ünün ise yaşadığı en büyük güçlüğü dil kaynaklı aile ile iletişim kuramama olduğu gözlenmiştir. Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin yaşadığı en güçlüğün dil problemi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan problemler olduğu gözlenmektedir.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin bazılarının görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Çocuğun dilini anlamamak, aile ile iletişim kuramamak (okul öncesi dönemde aile iletişimi çok önemli.)Türk öğrencilerle kaynaşamaması (Ö54)”

“En büyük güçlüğün dil olduğunu düşünüyorum. Anlaşılma anlatılmak. Okul öncesi eğitim de önceliğimiz ilkökula hazırlamakla birlikte çocuğun sosyal gelişimi güçlendirmeye amaçlarız. Etkinliklerimizi çocuklarımızın ilgi ve ihtiyaçlarına göre düzenlemeye özen gösteririz fakat çocuklarla çalışırken çoğu zaman onların heyecanlarının üzüntülerinin korkularının mutluluklarının sebebini anlayamadığımız için aslında ilgi ve ihtiyaçlarını belirlemede zorluk yaşarız (Ö59)”

“Bence en büyük sorun dil oldu. Çocuklarımızın bana gelip bir şeyler söylediğinde onları anlayamamak hem üzücü hem de eğitim açısından olumsuzdu (Ö58)”

“Çocukların konuştuğu dili anlayamamak ve aile ile iletişime geçmede zorluk çekmek (Ö51)”

“Söylediklerimizin anlaşılmasını ve yetiştirilme biçimlerinin farklı oluşu (Ö26)”

“Dil kökenli iletişim problemi ve kültür farkı (62)”

Tablo 6’da çalışma grubunda bulunan okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programını uygularken yaşadıkları sorunlara yönelik görüşleri kategorize edilmiş ve tablolandırılmıştır.

Tablo 6

Çalışma Grubunun Programı Uygulamada Yaşadığı Sorun Kategorileri

Okul öncesi Eğitimi Programının Uygulanmasında Yaşanan Problemlerin Ne olduğuna Göre Frekans(f) Yüzde(%)		
	f	%
Dil Kaynaklı İletişim Problemi	30	48,38
Kültürel Farklılıklar	9	14,51
Aileler ile İletişim Kuramama	6	9,67
Eğitimin Ailede Devam Etmemesi	1	1,61
Programın Kazanımlarına Ulaşma	7	11,29
Çocukların Adaptasyon Sorunu	1	1,61
Okuldan Kaynaklı Yetersizlikler	2	3,22
Birebir Eğitime İhtiyaç	1	1,61
Program Kaynaklı Olmayan Sorunlar	3	4,83
Problem Yaşamıyorum	2	3,22
Toplam	62	100

Verilen yanıtlar incelendiğinde, yanıtların 10 farklı kategoride ortak bir başlık altında yoğunlaştığı görülmektedir. Öğretmenlerin %48,38'i dil kaynaklı iletişim problemi yaşadığını, %14,51'i kültürel farklılıklardan kaynaklı problem yaşadığını, %9,67'si aileler ile iletişim kurmakta güçlük yaşadığını, %1,61'i verdiği eğitimin ailede devam etmediğini, %11,29'u programın kazanımlarına ulaşamadığını, %1,61'i çocukların adaptasyon sorunu yaşadığını, %3,22 okuldan kaynaklı sorun yaşadığını, %1,61' i çocukların birebir eğitime ihtiyaç duyduğunu, %4,83'ü program kaynaklı olmayan sorunlar yaşadığını, %3,22'si ise problem yaşamadığını belirtmiştir. Verilen yanıtlar incelendiğinde; okul öncesi eğitim programının mülteci çocuklara uygulanması konusunda okul öncesi öğretmenlerinin en çok dil konusunda sorun yaşadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığının Türk kültürüne göre hazırlamış olduğu okul öncesi eğitim programı mülteci çocuklara uygulanırken kültürel farklardan kaynaklı güçlükler meydana gelebilmektedir.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin bazı görüşleri şunlardır:

“Okul öncesi eğitim programı, anadili Türkçe olan çocuklara göre hazırlanmış olduğundan dolayı uygulama sürecinde öngörülemeyen aksaklıklar yaşanıyor ve programdaki kazanımların birçoğuna tam anlamıyla ulaşamıyor (Ö54)”

“Program ile ilgili direk bir problem olmuyor, daha çok bu çocukların kabul görmemesi sorunu var, sınıf içi bölünmeler ve teneffüslerde kavgalar bunların göstergesi bu daha çok ilkokul ortaokul yaş dönemi için geçerli, okul öncesi yaş grubu ise böyle bir problem yaşamıyor ama çok fazla da varlığını belli edemiyor (Ö7)”

“Mülteci çocukların birçoğu dilimizi bilmiyor ve birçoğunun ruhsal sorunları mevcut travmatik geçmişleri söz konusu bu yüzden gerek okul öncesi eğitimi olsun, gerek orta öğretim olsun hepsinde dil, din, kültürel ve iletişimsel uyum sorunu yaşanıyor. Öncelikle bu çocuklara uygun ortam temin edilmeli ki eğitim uygulamaları yapılabilsin (Ö14)”

“Programda belirtilen kazanımlara yönelik etkinlik hazırlamak güçtür. Birçok etkinliğin dil sınırlandırması dolayısıyla kısıtlı iletişim olanakları göz önünde bulundurularak uyarlanması gerekiyor. Örneğin çocuk katılımlı etkili bir drama etkinliği uygulamak çok zor. Çocuklar kendilerini anadilleri olmayan bir dille ifade ederken güçlük yaşıyorlar. Ayrıca kazanımların gerçekleşip gerçekleşmediğine yönelik göstergeler bu çocuklar için işlemeyebiliyor. Örneğin çocuk "mor" rengini tanıyor ama sözcüğün Türkçesini bilmediği için bu kazanım gerçekleşmemiş yanlışına düşülebiliyor (Ö12)”

“Programın en büyük avantajı esnek olması. Etkinlikleri sınıfıma ve öğrencilerime göre uyarlıyorum. Fakat buna rağmen kavramlara kazanım ve göstergelere ulaşmada zorluk yaşıyorum. Basit kavramları ve kazanım göstergeleri almaya, dikkat ediyorum. Belirli gün ve haftalardan çoğu planımda yer almıyor dil problemi açısından (Ö25)”

“Uygulamada herhangi bir sıkıntı yaşamadım. Çocukla birebir ilgilenmek zorunda kaldığım zamanlar oldu (Ö52)”

“Program uygulamaya zaman kalmıyor iletişim kurmaya ve gruba uyum sağlaması için uğraşıyorsun (Ö49)”

“Okul öncesi programında birçok gelişim alanı için planlamalar yapılmıştır. Belirli kazanımlar kavramlar kazandırılması amaçlanmıştır örneğin güne başlama saatinde öğretmen çocukları ile sohbet eder veya gün biterken kazanımların kazanıp kazanmadı ölçülmek için değerlendirme Soruları yöneltilir fakat Türkçe bilmedikleri için uygulayamıyoruz. Okul öncesinde olabildiğince çocukları farklı düşündürmeye onların hayal dünyasını genişletmeye çalışırız ama etkinlik esnasında gözlerinizi kapatın hayal edin dediğimde bile bunu anlatmak ve uygulatmak çok zor oluyor çocuklar hayal etse bile söylediklerini anlayamıyoruz sık sık görseller videolar kullanılarak etkinlikleri daha anlaşılır hale getirip etkili olmaya çalışıyoruz (Ö54)”

Tablo 7’ de okul öncesi öğretmenlerinin eğitim materyallerini etkin olarak kullanabilmeleri hakkındaki görüşleri ele alınmıştır. Verdikleri yanıt kategorileri tablolştırılmıştır.

Tablo 7

Okul Öncesi Eğitim Materyallerinin Etkin Kullanımı

Okul öncesi Eğitim Materyallerinin Mülteci Çocuk Eğitiminde Ne Derece Etkin Kullanıldığına Göre Frekans(f) Yüzde(%)		
	f	%
Etkin Kullanılmıyor	7	11,29
Kitaplar Hariç Etkin Kullanılıyor	11	17,74
Sadece Motor Becerilere yönelik Olanlar Etkin Kullanılıyor	3	4,83
Etkin Kullanılıyor	35	56,45
Gelişim Düzeylerine Göre Etkin Kullanım Değişiyor	2	3,22
Diğer	4	6,45
Toplam	62	100

Verilen yanıtlar incelendiğinde, yanıtların 6 farklı kategoride ortak bir başlık altında yoğunlaştığı görülmektedir. Öğretmenlerin %11,29'u Eğitim materyallerinin Mülteci Çocukların Eğitiminde etkin kullanılmadığını, %17,74'ü Kitaplar hariç etkin kullanıldığını, %4,83'ü Sadece motor becerilere yönelik olanların etkin kullanılabildiğini, %56,45'i etkin kullanılabildiğini %3,22'si çocukların gelişim düzeylerine göre etkin kullanımın değiştiğini, %6,45'i ise soru kapsamının dışında yanıtlar vermişlerdir. Verilen yanıtlar incelendiğinde; Okul öncesi Eğitim materyallerinin mülteci çocukların eğitiminde genel anlamda etkili kullanıldığı, kitapların kullanımının, dil farklılığından dolayı, etkinliğinin kısıtlı olduğu görülmektedir.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin bazı görüşleri şunlardır:

“Özellikle oyuncaklar çocukların yaşadığı travmayı unutmaları açısından etkili oluyor. Fiziksel ve psikolojik birçok durumla karşı karşıya kalmış çocuklar oyunla rahatlıyor ve kendini ifade edebiliyor. Ben hem kitapları hem oyuncakları kullanıyorum; aynı zamanda afişler flaş kartlar hem dikkat çekici hem anlaşılır oluyor. Bütün materyalleri en üst düzeyde etkin kullanıyorum (Ö33)”

“Yeterince etkin kullanılamamakta (Ö13)”

“Materyali en etkin, en verimli şekilde kullanmak öğretmene göre değişken olmakla beraber çocukların eğitiminde etkin olarak kullanılmaktadır. Çocukların oyuncaklara olan ilgisini farklı etkinlik türlerinde uyarlayarak kullanmak öğretimi kolay ve kalıcı kılmaktadır. Dilin soyut boyutunda bu nesnelere somutlaştırmada harika bir kurtarıcı olabiliyor (Ö47)”

“Oyuncaklar, bloklar, toplar vs. eğer sınıf ortamında bulunuyorsa özellikle serbest zaman saatinde çocukların ilgi alanlarını keşfetmemiz açısından bize olanak sunuyor. Kitap kısmına gelecek olursak maalesef dil probleminden ötürü Türkçe etkinliğinin bir dalı olan kitap okuma aktivitesini tercüman dışında gerçekleştiriyoruz ve gerçekleştirdiğimizde, istediğimiz reaksiyonu alamıyoruz (Ö9)”

“Eğitim materyallerinin etkinliğinin mülteci çocukları has bir durumu ulaştığını düşünmüyorum. Diğer çocuklardaki çocuğa özel durumlara göre (çocuğun sınıf uyumu, okul kültürüne uyumu, sosyal ortama uyumu vs)etkililik değişmekte (26)”

“Kullandığımız materyalleri mültecilere göre ya da Türk öğrencilere göre diye ayırmıyoruz, her materyali en üst fayda sağlayacak şekilde kullanıyoruz (Ö19)”

Tablo 8’de ise okul öncesi öğretmenlerinin kendilerine yeterince destek sağlanıp sağlanmadığına yönelik görüşleri incelenmiş ve tablolaştırılmıştır.

Tablo 8

Çalışma Grubunun Sağlanan Desteklere Yönelik Düşünceleri

Mülteci Çocuklarla Çalışan Okul öncesi Eğitimi Öğretmenlerine Genel Anlamda Destek Sağlanıp Sağlanmadığına Yönelik Frekans(f) Yüzde(%)

	f	%
Hayır Yeterli Destek Sağlanmıyor	43	69,35
Evet Yeterli Destek Sağlanıyor	6	9,67
Kısmen Destek Sağlanıyor	7	11,29
Diğer	6	9,67
Toplam	62	100

Verilen yanıtlar incelendiğinde, yanıtların 4 farklı kategoride ortak bir başlık altında yoğunlaştığı görülmektedir. Öğretmenlerin 69,35’i Mülteci Çocuklarla çalışan okul öncesi eğitimi öğretmenlerine genel anlamda yeterince destek sağlamadığını, %9,67’si yeterli desteğin sağlandığını, %11,29’u Kısmen destek sağlandığını, %9,67’si ise soru kapsamının dışında yanıtlar vermişlerdir. Verilen yanıtlar incelendiğinde; Mülteci çocuklarla çalışan Okul öncesi Eğitimi öğretmenlerinin genel anlamda kendilerine yeterli desteğin sağlanmadığını düşündüğü görülmektedir.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin bazı görüşleri şunlardır:

“Benim okulum için cevabım evet Türkiye’de diğer okullarda nasıl bir uygulama var bilmiyorum fakat benim müdürüm ihtiyacımız olan birçok materyali temin ediyordu. Psikolojik olarak desteğin sağlanabildiğini düşünmüyorum. Okulumuzda rehberlik ve psikolojik danışmamız var fakat veli dil bilmediği için veli ile iletişime geçemiyor öğrenci dil bilmediği

için davranışlarının sebebini öğrenemiyorum. Bu anlamda desteğin istenirse bile karşılamadığını düşünüyorum (Ö42)”

“Bu konuda eksikliklerimizin olduğunu düşünüyorum. Bizler eğitim alırken sadece teoride bazı şeyleri öğreniyoruz fakat pratikte ne yazık ki eksiklerimiz var. Bu çocukların büyük çoğunluğu ya savaş mağduru ya da yoksullukla mücadele eden ailelerden oluşuyor. Zaten birçoğunun psikolojik sorunları mevcut hâl böyleyken bizlerin onlara yetersiz kalması söz konusu oluyor. Bu çocuklar öncelikle özel eğitime muhtaçlar onların topluma uyum sağlamaları için ayrı bir düzenleme gerekiyor (Ö14).”

“Kesinlikle destek sağlandığını düşünmüyorum maddi anlamda destek olsa da işlerlik kazanmıyor (Ö55)”.

“Yeterli destek sağlanmıyor. Ancak yaz dönemlerinde bu mülteci çocuklara yönelik açılan PICTES programından arta kalan malzemeleri dönem içinde kullanıyoruz. Bu çocuklar için önemli öncelik Türkçeyi öğretmek. Fakat dönem içinde bize buna yönelik hiç bir materyal gelmiyor. Velilere yönelik eğitimsel konferans, bilgilendirme yapılmıyor (Ö27)”.

“Maddi destek konusunda evet sağlandığını düşünüyorum, psikolojik destek artırılmalı (Ö22)”.

“Eğitimsel anlamda sağlanmadığını düşünüyorum. Özellikle bu öğretmenlere seminer verilebilir. Araç gereç açısından da yetersiz. Bu sınıflara bilgisayarın akıllı tahtanın veya projeksiyon cihazının temin edilmesi gerekiyor. Fatih projesinin olması ise çocukların kalıcı ve etkili öğrenmeleri için çok kullanışlı olurdu (Ö25)”.

Tablo 9’da Türk velilerin çocuklarının mülteci çocuklarla birlikte eğitim görmelerine yönelik verdiği tepkilerin neler olduğu ve bu tepkilerin okul öncesi öğretmenlerini nasıl etkilediği incelenmiştir.

Tablo 9

Türk Velilerin Çocuklarının Mülteci Çocuklarla Eğitim Görmesine Yönelik Tepkileri

Türk Ailelerin Çocuklarının Mülteci Çocuklarla Eğitim Görmesine Yönelik Tepkilerine Göre Frekans(f) Yüzde(%)		
	f	%
Olumlu Yaklaşım Sergiliyorlar	14	22,58
Birlikte Eğitim Görmesini İstemiyor	25	40,32
Aileden Aileye Değişiyor	8	12,9
Alışıp Zamanla Destek Oluyorlar	8	12,9
Diğer	6	9,67
Toplam	62	100

Verilen yanıtlar incelendiğinde, yanıtların 5 farklı kategoride ortak bir başlık altında yoğunlaştığı görülmektedir. Öğretmenlerin, 40,32'si Türk velilerin çocuklarının mülteci çocuklarla eğitim görmelerini istemediğini, %22,58'i birlikte eğitim görmelerine olumlu yaklaşım sergilediğini, %12,9'u Aileden aileye geçtiğini, %12,9'u Ailenin başlangıçta karşı çıkıp zamanla alıştıktan sonra destek olduğunu, %9,67'si ise soru kapsamının dışında yanıtlar vermişlerdir. Verilen yanıtlar incelendiğinde; Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin görüşlerine göre, Türk velilerin çocuklarının mülteci çocuklarla aynı sınıfta eğitim görmesini istemediği görülmektedir.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin bazı görüşleri şunlardır:

“Veliden veliye değişmekle birlikte genel anlamda istemiyorlar. Fakat bunun bizim elimizde olmadığını da farkındalar genel manada etkilenmiyorum bu durumdan fakat bazen motivasyon kırıcı durumlar gelişebiliyor (Ö2)”

“Türk çocukların velilerinin önemli bir çoğunluğu sınıfta mülteci olmasını istemiyorlar. Mümkünse mültecilerin olmadığı okulları seçiyorlar. Bu da kaynaştırma sınıflarında mültecilerin önemli bir çoğunlukta olmasına sebep oluyor. Bu durumda Türk eğitim sistemine uyum sağlamaları güçleşiyor ve gecikiyor. Dolayısıyla öğretmen de daha fazla güçlük çekiyor (Ö12)”.

“Farklı 4 okulda çalıştım. Türk velilerin tepkisi bütün okullarda aynı oldu. Eğitim ve öğretimin gerileyeceğini düşündüklerinden Suriyeli çocuklarla kendi çocukların aynı sınıfta eğitim görmesini istemiyorlar. Kaynaştırmanın gereksiz olduğu kanaatindeler (Ö25)”.

“Türk çocukların aileleri çocuklarının mülteci çocuklarla eğitim almasını istemiyor. Onları dışlayan bir tutum içine giriyorlar. Bu nedenle çocuklar da mülteci arkadaşlarını dışlıyorlar (Ö30)”.

“Genelde olumsuz tepkiler vermekteler. Aynı sınıfta okutulmamaları gerektiğini düşünmektedirler. Olumsuz etkileniyorum çünkü ailelerin bu tutumu çocuklarına çocuklardan da sınıfın sosyal ortamına yansımaktadır (Ö54)”.

“Dönem dönem sıkıntı yaşanmaktadır. Öğretmen olarak arada kalıyor ve yoruluyordum. Çünkü açıklama yapma ihtiyacı hissediyordum (Ö39)”.

“Olumsuz ve önyargıları oldukça kuvvetli tepkiler veriyorlar. Ön yargıları kırmak çok zor. Öğrencilerini okula göndermek istemiyorlar ya da dışlıyorlardı Türk çocuklara farklı bir ayrıcalık yapmamı istiyorlardı işimi yapmamda baskıya neden oluyordu. Olumsuz bir durum oluyordu (42)”.

Tablo 10’da okul öncesi öğretmenlerinin mülteci çocukların adaptasyon süreçlerinde yaşadıkları güçlükler ele alınmıştır.

Tablo 10

Öğretmenlerin Mülteci Çocukların Adaptasyon Süreçlerinde Yaşadıkları Sorulara Yönelik Tepkileri

Öğretmenlerin Mülteci Çocukların Adaptasyon Süreçlerinde Yaşadıkları Sorulara Yönelik Tepkilerine Göre Frekans(f) Yüzde(%)		
	f	%
Olumsuz Etkiledi	43	69,35
Kendimi Geliştirmeme Yardımcı Oldu	4	6,45
Mülteci Çocuklar Farklı Bir Adaptasyon Süreci Yaşamadılar	3	4,83
Kolay Adapte Oldular	12	19,35
Toplam	62	100

Verilen yanıtların belirli kategoriler altında toplandığı görülmektedir. Buna göre tabloya bakıldığında, öğretmenlerin %69,35’inin mülteci çocukların adaptasyon süreçlerinde Türk çocukların adaptasyon süreçlerinden farklı olarak sorunlar yaşadıkları ve bu durumda kendilerini olumsuz etkilediği. Çalışmaya katılan öğretmenlerden %6,45’inin mülteci çocukların adaptasyon süreçlerinde Türk çocukların adaptasyon süreçlerinden farklı adaptasyon sorunları yaşadıklarını, fakat bu durumun kendilerini geliştirmelerine yardımcı olduğunu düşünmekte olduğu, %4,83’ünün mülteci çocukların Türk çocukların yaşadığı adaptasyon sürecinden farklı bir adaptasyon süreci yaşamadığını düşünmekte olduğu, %19,35’inin ise mülteci çocukların sınıf ortamına kolay adapte olduğunu ve bu durumdan olumlu etkilendikleri görülmektedir. Tablo incelendiğinde genel mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin mülteci çocukların adaptasyon süreçlerinin Türk çocukların adaptasyon süreçlerinden farklı olarak sorunlar yaşadığını ve bu durumun kendilerini olumsuz olarak etkilediği görülmüştür.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin bazılarının görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Mülteci çocukların okula uyum ve adaptasyon süreci oldukça zor olmakta. Bunun nedenini arkadaşlarıyla ve benimle iletişim kuramamasından kaynaklanıyor. Ben de olabildiğince ortak değerler üzerinden iletişim kurmaya ve dil öğrenime yardımcı olarak çalışıyorum. Böylece verim alabiliyorum (Ö4)”

“Mülteci çocuklar benim bulunduğum okul özelinde adaptasyon sorunları yaşamadılar diyebilirim. Çocuklar aynı ülkeden gelen çocuklarla aynı sınıfları paylaşmaktalar. Sınıflarda Türk çocuklar azınlıkta. Yaşanılan bölgede mültecilerin dilleri biliniyor. Burada kendi evlerinde gibi hissettiklerini düşünüyorum. Türkiye'de okul öncesi eğitimde eğitim ortamı ve eğitim ilkeleri mülteci çocuklarını cezbetmektedir. Mülteci çocuklarla aynı ülkeden gelen öğretmenlerle ettiğim sohbetlerde çocukların gelişim düzeylerine uygun oyun temelli eğitimin ülkelerinde uygulanmadığını duydum. Belki bu yüzdendir. Çocuklar burada mutlular (Ö12)”.

“ Dil probleminden dolayı çocuklarla iletişim kurmak ve okula alışmalarını sağlamak daha da zorlaşıyor. Tam olarak bir iletişim kurulamadığı için Türk öğretmenleri otorite olarak görmüyorlar bu durum daha çok çaba ve emek gerektiriyor. Daha çok eğlenceli dikkat çeken etkinliklere yönelerek iletişim arttırılmaya çalışılıyor. Daha çok çaba gerektirmesi motivasyon ve istediğin düşmesine neden oluyor (Ö23)”.

“Çocuklar iletişim kuramadıkları ve diğer çocuklar tarafından dışlandıkları için ya çok içine kapanık, sınıf içerisinde hiç bir şeye katılmayan çocuklar oluyorlar ya da sürekli farklı şeylerle ilgileniyorlar, o an yapılan etkinlik ve dersle alakasız şeyler yapıyorlar (Ö30)”.

“Benim sınıftaki öğrencilerin yemek yeme de kültür farklılığından dolayı sorun yaşadılar. İletişime geçmez çok zordu Türkçeyi hiç bilmediklerinden dolayı yapılanları anlamamaları ve

yapmaları da uzun zaman alıyordu. Bu süreç beni çok yordu. Uyum sağlayamayan ve iletişime geçemeyen öğrencileri görmek ayrıca çok üzdü (Ö43)”.

“Genellemek gerekirse evlerinde bu kadar çok oyuncak, materyal bulamadıklarından ötürü sanki bunlarla saldırırcasına oynuyorlar ve sınıf kurallarına uymak istemeyip kendi dünyalarında yaşamak istiyorlar. Sınıf hâkimiyeti sağlamada zorluk yaşadığımdan ötürü beni olumsuz etkiliyor (Ö56)”.

Tablo 11’de mülteci çocukların birbirleriyle ve akranlarıyla olan etkileşimlerine dair okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri incelenmektedir.

Tablo 11

Mülteci Çocukların Akran Etkileşimlerinin Öğretmenler Üzerindeki Etkisi

Mülteci Çocukların Akran Etkileşimlerinin Öğretmenler Üzerindeki Etkilerine Göre Frekans(f) Yüzde(%)

	f	%
Etkilenmedim	18	29,03
Olumsuz Etkiledi	44	70,96
Toplam	62	100

Verilen yanıtlar incelendiğinde, yanıtların 2 farklı kategoride ortak bir başlık altında yoğunlaştığı görülmektedir. Öğretmenlerin, %70,96’sı mülteci çocukların akran etkileşimlerinin daha çok kendi aralarında olduğu, Türk çocuklarla etkileşimlerinin kısıtlı ve sorunlu olduğu yine mülteci çocukların akran etkileşiminde şiddet kökenli sorunlar yaşadıkları ve bu durumunda sınıf yönetimlerini olumsuz etkilediğini, %29,03’ü mülteci çocukların akran etkileşimlerinin bazen sorunlu olsa da bu etkileşimin bile mülteci çocukların dil öğrenimine katkı sağladığı için sınıf yönetimlerini etkilemediğini belirtmiştir.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin bazı görüşleri şunlardır:

“Kendi etnik kimlikleriyle olan çocuklarla akran etkileşimleri iyi fakat Türk çocuklarla ve yine Türk çocuklarında onlarla etkileşiminde belirgin bir gruplaşma var bunun temel kaynağı da dil farklılığı. Bu durum bizim eğitim amacımız açısından zorluklar oluşturuyor ve bazen sınıf yönetimimi olumsuz etkiliyor (Ö2)”.

“Bu çocukların öğrenme kapasitesi çok iyi. Yalnız etkileşimlerde sıkıntı oluyordu. Çünkü biraz hırçın ve saldırgan oluyorlardı özellikle erkek öğrenciler. Sınıf yönetimi ılımlı bir havada geçirmek zamanımı aldı (Ö4)”.

“Mülteci çocuklar birbirleriyle ve akranlarıyla etkileşimleri gayet güzel ve olumlu genelde aktif ve iletişime açıktır bu durum sınıf yönetimini olumlu etkiliyor (Ö6)”.

“Sınıf içinde mültecilerin kendini ifade edememe sorunu var. Aslında konuşabiliyorken arkadaşlarıyla vs. sınıf içerisinde öğrenmelerini ispatlayamıyor hem öğretmenin dediğini anlamadığı için kısmen de olsa hem de yanlış yaparsam korkusu peşinden geliyor. Onun dışında dinleyip anlayamadığı dersi bırakıp kaynatanlar da var (Ö7)”.

“Mülteci çocukların Türk çocuklardan belirgin akran etkileşimi farkı olduğunu gözlemlediğimi söyleyemem. Bazı çocuklar şiddete meyilli ama Türk çocuklarında da aynı durum söz konusu. Akranlarına karşı bazıları paylaşımcı, bazıları korumacı, bazıları içe kapanık. Mülteci çocukların belirgin bir şekilde yine diğer mülteci çocuklarla arkadaşlık kurduğunu söyleyebilirim. Türk çocuklarla mülteci çocuklar birbirleriyle arkadaşlık kurmuyor ya da kuramıyorlar (Ö12)”.

“Mülteci çocuklar kendi aralarında daha az sorun teşkil ediyorlar çünkü birbirlerini anlıyorlar fakat diğer çocuklarla aynı durum olmuyor. Bu durum sınıf yönetiminizde olumsuz etkiliyor. Örneğin yapılan çalışmalarda etkinliklere daha az katılma ya da kendi istediği etkinlikleri devamlı düzenlemeye çalışma arkadaşlarının etkinliklerini engelleme oyuncaklarını elinden almaya çalışma yapılan grup oyunlarında hep birinci olma ya da küsüp oyunu bozma vb. gibi bir sürü sorun yaşanıyor (Ö14)”.

“Mülteci çocuklar oyun sırasında birbirlerini destekliyor ve grup şeklinde hareket ediyorlar. Sadece serbest zamanda diğer çocuklar ile kaynaşıyorlar. Bende bu zamanı biraz daha uzun tutmaya çalışıyorum. Bir diğer yandan farklı kültürle tanınmalarına vesile oluyor. Başka bir lisan ile tanışıp farklılıklara saygı duymalarına fırsat sağlıyor (Ö20)”.

Tablo 12’de mülteci çocukların etkinlik süreçlerinde yaşadıkları sorunlara dair öğretmen görüşleri ele alınmıştır. Yaşanılan sorunların öğretmenleri nasıl etkilediği incelenmiştir.

Tablo 12

Mülteci Çocukların Etkinlik Süreçlerinde Yaşadığı Sorunların Öğretmenler Üzerindeki Etkisi

Mülteci Çocukların Etkinlik Süreçlerinde Yaşadıkları Sorunların Öğretmenlerin Üzerindeki Etkilerine Göre Frekans(f) Yüzde(%)

	f	%
Sürecin Gerisinde Kalıyorlar	5	8,06
Etkinlik Amacından Çıkıyor	4	6,45
Etkinlik Verimsiz Oluyor	7	11,29
Dil Probleminden Dolayı Zaman Yetmiyor	15	24,19
Etkinliklere Dahil Olmuyorlar	13	20,96
Etkinliği Anlamıyorlar	14	22,58
Sorun Yaşamadım	4	6,45
Toplam	62	100

Verilen yanıtlar incelendiğinde, Öğretmenlerin birçoğunun dil farklılığından kaynaklı iletişim sorunu yaşadığı, Bu iletişim sorununda kendilerini ve sınıf yönetimlerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Öğretmenlerin, %8,06'sı mülteci çocukların etkinlik süreçlerinde geride kalmasından kaynaklı olumsuzluklardan etkilendiği, %6,45'i mülteci çocuklara öğretimde etkinliğin amacından çıktığını,%11,29'u etkinliğin verimsiz olduğunu, %24,19'u etkinliklerde zamanın yetmediğini,%20,96'sı mülteci öğrencilerin etkinliklere dahil olmadığını,%22,58'i mülteci çocukların etkinlikleri anlamadığını,%6,45'i sorun yaşamadığını belirtmiştir.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin bazı görüşleri şunlardır:

“Vereceğim en ufak bir bilgiyi bile görselleştirmek zorunda kalıyorum. Aksi takdirde öğrenmenin işitsel boyutundan hiç denebilecek kadar az yararlanabiliyorlar. Haliyle süreçte iki katı performans göstermek durumunda kalıyorum (Ö53)”.

“Dil problemi sebebiyle verilen yönergeyi anlamakta güçlük çekmektedirler. Yönergeyi yanlış anlıyor ya da genellikle daha geç anlıyorlar. Bu sebeple etkinlikte sürekli denetim altında bulunmaları ve yönlendirilmeleri gerekmektedir. Bu durum sebebiyle etkinliklerde onlara fazladan zaman ayırmam gerektiği için etkinlikler için ayırdığım süre yetersiz gelmektedir. Beslenme, öz bakım gibi konularda farklı kültürlere sahip olmaları sebebiyle de okulda öz bakım eğitiminde zorluk yaşamaktadırlar (Ö28)”.

“Etkinlik durumunda yönergeleri anlamaları Türk öğrencilerden biraz daha fazla zaman alıyor. Buda bazen beni dinlemeden Türk öğrencilere bakarak onlar ne yapıyorsa onu yapmalarına neden oluyor. Bu durum benim daha çok beden dili ve çizim kullanmamı sağlıyor. Anlatamadığım bir durum için dramatisasyon yaptığım da oluyor (Ö27)”.

“Mülteci çocuklar bu süreçlerde sıklıkla uyum sorunu yaşıyorlar özellikle Türkçe dil etkinliklerinde (hikâye okuma -anlama, hikâye tamamlama, drama, fen etkinlikleri gibi çocukların anlamasına yönelik çalışmalarda diğer arkadaşlarının dikkatini dağıtma, başka şeylere yönelerek dersin gidişatını etkilemeler yaşanıyor. Özellikle benim gibi küçük sınıflarda eğitim süreci yaşıyorsa bu daha da zorlaşıyor. Yani yine devre de dil büyük etken olarak karşımıza çıkıyor. Onları bu süreçte oldukça sabırla ve azimle karşılamak tabii ki bizim görevimiz sonuçta onların yaşadıkları bu süreç hiçte kolay değil. Lakin bu bizler içinde çok zorlayıcı oluyor. Öyle ki yer yer kendimizin motivasyonu düşüyor ve yetersiz mi olduğumuzu bize hissettiriyor. Hâl böyle olunca da verimlilik derecemiz azalıyor (Ö14)”.

Tablo 13’te okul öncesi öğretmenlerinin mülteci çocukların aileleri ile yaşadıkları iletişim güçlükleri belirlenmiş ve kategorize edilerek tablolaştırılmıştır.

Tablo 13

Mülteci Çocukların Aileleri İle İletişim Sorunları

Sorunlara Göre Frekans(f) Yüzde(%)		
	f	%
İletişim Kuramıyoruz	20	32,25
İletişim Kurmak Zor Oluyor	15	24,19
Tercümanla İletişim Kuruyoruz	22	35,48
Sıkıntı Yaşamadım	5	8,06
Toplam	62	100

Verilen yanıtların belirli kategoriler altında toplandığı görülmektedir. Buna göre tabloya bakıldığında, öğretmenlerin %32,25'inin mülteci çocukların aileleriyle iletişim kuramadıkları, %24,19'unun ailelerle iletişim kurarken zorluklar yaşadıkları, %35,48'inin ailelerle tercüman aracılığıyla iletişim kurdukları, %8,06'sının ailelerle iletişim kurarken sıkıntı yaşamadıkları görülmektedir. Tablo incelendiğinde mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin genel anlamda, mülteci ailelerle iletişim kurmakta çeşitli sorunlar yaşadıklarının, kimilerinin iletişim kuramadıklarının, kimilerinin sadece tercümanla iletişim kurabildikleri görülmüştür.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin bazılarının görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Bazı aileler ülkemizdeki eğitim sistemini bilmedikleri için endişe yaşıyorlar. Çocuklarla yaptığımız etkinliklerin hangi kazanımlara yönelik olduklarını kestiremediklerinden yaptığımız eğitimi sorgulayanlar oldu. Çocukların defter tutmasını ve harf ve rakamları yazmasını isteyen veliler oldu. Her gün her hafta ödev verilmesini isteyen veliler oldu. Okul öncesi eğitim programının ülkemizde gerektirdiği eğitimi uyguladığımızı anlatmaya çalışıyoruz. Bazı ailelerin bu duruma uyum sağlaması biraz zaman aldı. Ailelerle whatsapp gurubu ile iletişime geçmekle birlikte toplantılarda ya da bireysel görüşmeler yapıyorum. Ailelerin birkaçı Türkçe konuşup anlayabiliyor. Bu yüzden tercüman kullanmamız gerekiyor. Bazen söylediğimcümlelerin benim kastettiğim anlamda iletilip iletilmediğinden emin olamıyorum. Direkt iletişim kurabilseydik daha iyi anlaşırız diye düşünüyorum (Ö11)”.

“Karşılıklı ilgi, istek ve ihtiyaçlarımızı anlatmak oldukça zor oluyor ve bu yüzden bir tercümana gerek duyuyoruz. Bu da eğitimin verimliliğini düşürüyor (Ö20)”.

“Dil problemi tercüman kullansak dahi eğitimleriyle ilgili olarak anlaşmak destek beklemek çok zor oluyor bu durum aile işbirliğini ortadan kaldırıyor ve davranış değişikliği takibi zorlaşıyor (Ö18)”.

“Mülteci çocukların aileleri hiç Türkçe bilmiyorlar. Bu yüzden anlamakta problemler yaşıyorum. Whatsapp grubundan duyuru yapıyorum. Ertesi gün kimsenin dediğimi yapmadığını görüyorum. Sınıfta veli toplantısı sırasında kimse dediğimi anlamıyor. Bu durumlarda artık başka sınıflardan Türkçe Arapça bilen öğrencileri tercüman olarak kullanıyorum (Ö27)”.

“Aileden yalnızca bir kişi Türkçe biliyordu, onunla iletişim kurabiliyordum ama her zaman o kişi ile görüşme şansım olmuyordu. Diğer aile üyeleri Türkçe öğrenmek için hiç çaba harcamıyordu bu da süreci daha zor bir hale getiriyordu (Ö37)”

“Çocukların aileleriyle maalesef sınırlı bir iletişim kurabiliyoruz. Bu da genelde bir aracı yardımıyla oluyor. Bire bir iletişim kuramadığımız için hem aile katılım çalışmalarımız sınırlı oluyor hem de onları yeteri kadar tanıyamıyoruz (Ö53)”.

"Dillerini bilmediğim için sürekli tercüman aracılığı ile iletişim kurmak zorunda kalıyorum. Bu da benim için zaman kaybı olabiliyor. Kültür farklılığı olduğundan ve kendi eğitim yapıları ile bizim eğitim sistemimizdeki farklılıklardan da ötürü yer yer anlayamadığımız durumlar olabiliyor (Ö55)”.

Tablo 14’te mülteci çocukların ailelerinin çocuklarının eğitim süreçlerine yönelik tutumları öğretmen görüşleri baz alınarak incelenmiştir.

Tablo 14

Mülteci Çocukların Ailelerinin Çocukların Eğitimine Yönelik Tutumları

Tutulmlara Göre Frekans(f) Yüzde(%)		
	f	%
Eğitimi Destekliyorlar	23	37,09
Aileden Aileye Değişiyor	12	19,35
Çocuğun Eğitimiyle İlgilenmiyorlar	12	19,35
Okul öncesi Eğitim Sadece Akademik Eğitim Olarak Görüyorlar	5	8,06
Ailenin İlgi Durumunu Maddi Durumu Belirliyor	5	8,06
Diğer	5	8,06
Toplam	62	100

Verilen yanıtların 6 başlık altında toplandığı görülmektedir. Buna göre tabloya bakıldığında, öğretmenlerin %37,09'unun ailelerin eğitimi desteklediğini, %19,35'inin aileden aileye değiştiğini, %19,35'inin Ailelerin çocuğun eğitimiyle ilgilenmediğini, %8,06'sının Ailelerin okul öncesi eğitimi sadece akademik eğitim olarak gördüğünü, %8,06'sının Ailenin ilgisini ailenin maddi durumunun belirlediğini, düşündükleri görülmektedir. Öğretmenlerin, %8,06'sının ise sorunun odaklandığı konu dışında cevaplar verdiği görülmüştür. Tablo incelendiğinde Öğretmenlerin, Mülteci çocukların ailelerinin genel anlamda çocukların eğitimlerine karşı tutumlarının ilgili ve istekli olduğu bununda kendileri üzerinde olumlu etkiler sağladığı belirlenmiştir.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin bazılarının görüşleri aşağıdaki gibidir:

“İlk baştaki tutumları eğitim yılının ortalarına doğru değişiyor. İlk başta çocukları için gerçekçi olmayan her şeyden önemlisi onların gelişimine uygun olmayan akademik beklentiler içinde oluyorlar. Öğretmenin yaptırdığı etkinliklerin amacını anlamakta güçlük çekiyorlar. İstiyorlar ki öğretmen çocuğu oturtup tahta önünde ders anlatsın.

Akşam da ders versin çocuk evde o dersi yapsın. Ülkelerinde gördükleri geleneksel modeli uygulamamızı bekliyorlar. Daha sonra kendiliğinden güven ortamının oluştuğunu fark ettim. Toplantılarda anlattıklarımız ve çocuklarının gelişimsel ilerlemelerini görmeleri bu değişimde etkili oluyor diye düşünüyorum. Mültecilerin velileri benim okulum özelinde genel olarak ilgili ve sorumluluk sahibi diyebilirim (Ö11)”.

“Genelde olumlu destekleyici ve ilgili bir tutum sergiliyorlar buda eğitim sürecini olumlu etkiliyor (Ö3)”

“Daha önce bahsettiğim gibi eğitim sorumluluğunu devlete bırakmış durumdalar, okuldan istenen malzeme vs. gibi maddi açıdan ihtiyaçları çok olumlu bakmıyorlar. Diğer velilerim ile çeşitli iletişim uygulamalarını kullanarak sık sık çocuklar hakkında bilgi paylaşımında bulunuyorum etkinlik vs. Gibi yine mülteci velilerim her zaman en az katılımı sağlıyorlar. Dikkatimi çeken bir diğer unsur ise mülteci velilerimin hepsi kendi çocukları olmasa bile hatta tanımadıkları halde diğer mülteci çocuklara karşı destekleyici ve çok hassas bir tutum içindeler. Çok etkileyici olduğunu söylemem gerek. Dahası göreve başlamadan önce mülteciler hakkında olumlu bir tutuma sahip değildim bu konuda çok değiştiğine inanıyorum empati kurmayı gerçek anlamda hissettim (Ö19)”.

“Çocuklarının eğitimlerine yönelik tutumları çok iyiydi ve bu durum beni mutlu ediyordu çünkü söylediklerimi düzenli şekilde yapmaya çalışırlardı (Ö31)”.

"İstekli olduklarını görüyorum ki istekli olmasalar okul öncesi eğitime göndermezler diye düşünüyorum. Evde yapmaları için gönderdiğim çalışmalar bazen yapılmadan geri geliyor (Ö51)”.

“Genelde çok çocuklu aileler ve maalesef anneler biraz rahatlamak amaçlı gönderiyorlar bunun dışında Türkçe öğrenmesi içinde gönderenler var, çok bilinçli değiller. Materyal masraflarını karşılayamıyorlar zaten biz de talep etmiyoruz. Kahvaltı için uyarı

yaptığımda genelde uymuyorlar çocuklarına bazen hiç yemek koymuyorlar bazen de hazır gıda olan bisküvi kek gofret çikolata cips kola vs. koyup yolluyorlar. Bu beni birçok kez zor durumda bıraktı. Kahvaltı okul öncesi eğitim için bir şart ve onlara anlatmama rağmen önemsememeleri hoşuma gitmiyor (Ö45)”.

“Bizden öğrencilerin Türkçe konuşmayı öğretme talebinde bulunan veliler vardı. Âmâ evde kendileri dillerini konuştuklarını söyledi. Bende evde sizde en azından onunla konuşurken Türkçe konuşmalarını, dil söylenilmeden konuşulmadan pratik yapılmadan öğrenemeyeceklerini söyledim (Ö47)”.

"Aileler genellikle çocukların eğitimleriyle ilgileniyor ve okulda yapılan etkinliklerle ilgili görselleri onlarla paylaşmamızdan hoşnut oluyor. Ancak eve gönderip çocuklarla birlikte yapmalarını istediğim etkinliklerle ilgili yeterli geri dönüşü alamıyorum. Bu durumda okulda kazandırılan bir davranış evde yeteri kadar desteklenmemiş oluyor ve süreç olumsuz etkileniyor (Ö53)”.

"Her sınıfta olduğu gibi çocuklarının eğitim sürecini destekleyen ve yeterince ilgilenmeyen aileler bulunmakta. Çocuklarıyla yeterince ilgilenen, onların öğrenmesini destekleyen velilerin bulunması eğitim sürecini olumlu yönde etkilemektedir (Ö56)”.

Tablo 15’te mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin yaşadığı güçlüklerle karşı sundukları çözüm önerileri ele alınmıştır.

Tablo 15

Mülteci Çocuklarla Çalışan Okul öncesi Öğretmenlerin Yaşadıkları Güçlüklere Karşı Çözüm Önerileri

Önerilere Göre Frekans(f) Yüzde(%)		
	f	%
Öğretmenlere Dil Eğitimi Verilebilir	12	19,35
Çocuklara Okula Başlamadan Dil Eğitimi Verilebilir	8	12,90
Ailelere Dil Eğitimi Verilebilir	12	19,35
Öğretmenlere Destek Sağlanabilir	11	17,74
Okullarda Tercüman Bulundurulabilir	10	16,12
Sınıflardaki Mülteci Çocuk Oranı Azaltılabilir	6	9,67
Hizmet içi Eğitim ve Seminerler Düzenlenebilir	3	4,83
Toplam	62	100

Verilen yanıtların yedi başlık altında toplandığı görülmektedir. Buna göre tabloya bakıldığında, mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin yaşadığı güçlüklerle karşı çözüm önerisi olarak, öğretmenlerin, %19,35'inin öğretmenlere dil eğitimi verilebilir, %12,90'ının Çocuklara okula başlamadan dil eğitimi verilebilir, %19,35'inin Ailelere dil eğitimi verilebilir, %17,74'ünün Öğretmenlere destek sağlanabilir, %16,12'sinin okullarda tercüman bulundurulabilir, %9,67'sinin sınıflarda mülteci çocuk oranı azaltılabilir, %4,83'ünün hizmet içi eğitim ve seminerler düzenlenebilir dediği görülmektedir.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin bazılarının görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Ailelere dil eğitimi verilerek çocuğun eğitiminde aktif rol alması sağlanmalıdır. Bu sayede çocuklar aile tarafından desteklenir ve kazanımları pekiştiren çocuk günlük yaşama daha kolay aktararak kalıcı öğrenmeyi sağlar (Ö2)”.

“Velilerin bilinçlenmesi gerekli. Bunun için onlara gerek okulda gerekse okul dışında seminerler verilebilir. Onları okula çekebilecek okul içinde etkinlikler uygulanabilir. Her şeyden önce velilere Türkçe eğitimi verilebilir. Çünkü çocuğa okulda Türkçe bir kelime öğretiyoruz ama evde Türkçe konuşan olmadığı için o kelimedeki gidiyor. Sömestr tatilinden önce birçok Türkçe kelime öğrenmiştik ama dönüşte birçoğu unutmuştu. Sosyoekonomik düzeyi artırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Sınıfların materyal imkânları çok daha fazla artırılmalıdır. Zaten yaşantı eksikliğinin bol olduğu ailelerden geldikleri için onlara okulda bizler bir şeyleri gösterebilmeliyiz (Ö26)”.

“Dil bilen öğretmenler bu alanda çalışabilir bilmeyen öğretmenleri öncesinde bir eğitime gidebilir basit düzeyde de olsa çocukların Arapça dersleri var bu dersler kaldırılabilir (Ö52)”.

“İlk olarak Türkçe Öğretimi konusunda farklı uygulamalar yapılmalı sınıfları çeviri yapacak yardımcı öğretmenler verilebilir böylece çocuklar Türkçeyi daha kolay öğrenir maddi destek artırılabilir ve eğitim ortamları iyileştirilebilir. Aslında iletişim problemi çözülsün programda normal seyrinde ilerleme sağlanacak. Çünkü yaşanan güçlükler öğretmenler de kendini yetersiz etme neden oluyor ve kendi Mesleğini icra edemediğimizi düşünüyoruz (Ö55)”.

“Öncelikle ailelerinin Türkçe öğrenmesi için gerekli tüm eğitim süreçlerinden geçmeleri gerektiği düşüncesindeyim. Belki de bu durum zorunlu hale getirilmeli. Topluma entegrasyonlarını daha hızlı olacağını düşünüyorum. Sınıfların karma olması gerektiğini düşünüyorum bu şekilde çocukların dil öğrenmesini daha hızlı olacağını düşünüyorum. Mülteci çocukların normal eğitim dışında farklı bir dil eğitimine tabi tutulmaları gerektiğini düşünüyorum. Bunun için bir eğitim modülü bir web sitesi kurulabilir. Bu şekilde verilen eğitim hakkında bilgilendirme yapıp, çocukların öğrendiklerini pekiştirmeleri sağlanabilir. Türkiye eğitim sistemi, okul kuralları doğru bir şekilde anlaşılabilmesi için bakanlık tarafından hazırlanabilir (Ö58)”.

"Karma sınıfların olması akran öğrenmesi sebebiyle çocukların öğrenme sürecini hızlandıracaktır. Dil öğretimi konusunda uzman olan kişiler haftada birkaç saat çocuklara Türkçe öğretimi yapabilir. Aile eğitimleri olmalıdır. Veliler bilinçlenirse çocukların topluma kazanma süreci hızlanır (Ö56)".

Bölüm IV: Tartışma Sonuç ve Öneriler

Tartışma

Bu bölümde mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri alınarak, mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin yaşadığı güçlüklerin çeşitli değişkenlere göre belirlenmiş ve yaşanan güçlükler sıralamasına göre bulgular tartışılıp değerlendirilmiştir.

Çalışmanın yapılmasında belirlenen amaç, mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin yaşadıkları güçlükleri belirleyerek bu güçlüklerle yönelik çözüm önerileri sunmaktır. Sunulan çözüm önerileri doğrultusunda oluşturulacak politikalara zemin hazırlamaktır. Alt boyutlarda elde edilen bulgulara göre,

1-Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin büyük çoğunluğu mülteci çocuklarla çalışmaya başlamadan önce herhangi bir eğitim almamıştır(Tablo 4).

Moralı (2018)'e göre mülteci gruplar içerisinde incinebilirliği en yüksek olan kesim çocuklardır. Çocuklara ulaşmanın ve onların uyumlarını kolaylaştırmanın yolu ise eğitimden geçmektedir. Çocuklara eğitim verenlerin onların anlayabileceği düzeyde bir yöntem belirlemesi adaptasyonlarını kolaylaştıracaktır. Yapılan araştırma ve diğer araştırmalarda mülteci çocuklarla çalışmaya başlamadan önce öğretmenlere verilecek eğitimin oldukça önemli olduğu öngörülebilir.

2-Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin genel anlamda yaşadıkları en büyük güçlüğün dil problemi olduğu görülmüştür(Tablo 5). Çocukların konuştukları dille öğretmenin konuştuğu dilin farklı olması tüm eğitim sürecini sekteye uğratmaktadır.

Başar, Akan ve Çiftçi (2018)'e göre öğretmenlerin öğrencilerin yaşadıkları sorunları anlayabilmeleri onlara yardımcı olabilmeleri onlarla iletişim kurabilmeleri için onlarla aynı dili konuşması gerekmektedir. Dil farklılığı arada kurulabilecek tüm bağları olumsuz etkilemektedir.

3-Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenleri, mülteci çocuklara Okul Öncesi Eğitim Programını uygularken en çok dil kaynaklı iletişim problemi yaşamaktadırlar (Tablo 6). Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu dil probleminden kaynaklı olarak programın yeterince uygulanmadığını ve kazanımlara ulaşamadığını ve çocukların yönergeleri alamadıklarını belirtmişlerdir.

Kardeş ve Akman (2018)'e göre öğretmenler çocuklara daha çok sözel yönergeler verirler. Çocukların bu yönergeleri alamamaları programın uygulanmasında sorun oluşturmaktadır. Yönergeleri alamamaları programdaki kazanımları elde etmelerine de engel oluşturmaktadır.

4- Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenleri okul öncesi eğitim materyallerini mülteci çocukların eğitiminde etkin olarak kullanabilmektedir. Öğretmenlerden bazıları materyallerden sadece kitapları etkin olarak kullanamadıklarını belirtmiştir (Tablo 7).

5-Çalışmada öğretmenlerin büyük bir bölümü genel anlamda(eğitimsel, psikolojik, motivasyonel, maddi, araç gereç...) yeterli desteğin sağlanmadığını düşünmektedir. Bazıları ise kısmen desteklendiklerini düşünmektedirler (Tablo 8).

6- Türk çocukların aileleri, çocuklarının mülteci çocuklarla birlikte eğitim görmelerini istememektedir (Tablo 9)

Çelik (2019)' a göre ilk etapta Suriyeli çocuklarla Türk çocukların aynı sınıfta olması eğitimin ilerlemesi açısından güçlük oluşturmaktadır. Türkçe bilen ve müfredatın Türkçe olduğu bir sınıfta Türkçe bilmeyen Suriyeli öğrenciler de bulunduğu bu durum iki grup için de güçlüğü neden olmaktadır. Bir grup ilerleme kat edemezken diğer grup geride kalmaktadır. Çocuklarının başarısı faktörünü düşünen veliler de aynı sınıfta olmalarını istememektedirler.

7- Mülteci çocuklar okula adaptasyon süreçlerinde güçlük yaşamaktadırlar. Bu durum mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerini olumsuz etkilemektedir(Tablo 10).

Kağnıcı (2017)'ye göre mültecilerin göçü zorunlu bir hareket olmasından dolayı çeşitli travmatik deneyimleri de beraberinde getirmektedir. Bu da mültecilerin gittikleri ülkeye adaptasyon ve uyumlarını zorlaştırmaktadır. Bu veriler araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Çeşitli travmatik deneyimler yaşayan çocuklar okula adapte olmakta da güçlük yaşamaktadırlar.

8-Mülteci çocukların akranlarıyla etkileşim süreçlerinde güçlük yaşamaları öğretmenleri olumsuz etkilemiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu mülteci çocukların akran etkileşimlerinin daha çok kendi aralarında olduğu, Türk çocuklarla etkileşimlerinin kısıtlı ve sorunlu olduğu yine mülteci çocukların akran etkileşiminde şiddet kökenli sorunlar yaşadıkları ve bu durumunda sınıf yönetimlerini olumsuz etkilediğini belirtmektedir (Tablo 11).

Akcadağ Çelik (2019)'a göre Suriyeli çocukların geçmiş yıllarda yaşamış oldukları travmatik deneyimler onların uyum sağlamasını güçleştirmektedir. Yaşadıkları deneyimlerin yanı sıra kendi anadillerinden farklı bir dilde eğitim almaya başlamaları, sınıf arkadaşları ve öğretmenleri ile farklı dilleri konuşmaları onların uyum sağlamalarını ve etkileşimde bulunmalarını güçleştirmektedir.

9-Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenleri mülteci çocuklarla etkinlik yaparken güçlük yaşamaktadırlar. Etkinlik süreçlerinde yaşanan en büyük güçlük dil probleminden dolayı etkinliğe zamanın yetmemesidir(Tablo 12).

Güven, Efe Azkeskin, Yılmaz (2018) çalışmalarının bulgularından birisi de çocukların sınıf içi etkinlik süreçlerinde yalnız kalmayı tercih ettiği, daha çok bireysel ve tek başına yapılan etkinlikleri tercih ettikleridir. Bu durumu dil farklılığından kaynaklı beceri ve iletişim eksikliği sosyal ve duygusal dezavantajların çocuklar üzerindeki etkisi olarak yorumlamışlardır.

10- Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenleri mülteci çocukların aileleri ile tercüman aracılığı ile iletişim kurabilmektedirler (Tablo 13).

Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenleri, mülteci çocukların aileleri ile iletişim kurarken en çok dil farklılığından kaynaklı iletişim güçlüğü yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ailelerin veli toplantılarına katılım göstermediklerini gösterenlerle ise tam anlamıyla iletişime geçemediklerini daha çok bir aracı üzerinden iletişim kurmak durumunda kaldıklarını bu durumun onları zorladığını belirtmişlerdir. Levent ve Çayak (2017) çalışmalarında Suriyeli mülteci çocukların eğitimlerinde ve aileleri ile iletişime geçmede yaşadıkları en büyük güçlüğü dil farklılığı olduğunu belirtmiş ve bu bağlamda çeşitli öneriler sunmuşlardır.

11-Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenleri mülteci çocukların ailelerinin eğitime tutumlarını genel anlamda ilgili olarak değerlendirmektedir.. Aile ile dil farklılığından kaynaklı iletişim problemleri olsa da genel anlamda ailelerin çocukların eğitimine önem verdiklerini belirtmişlerdir. Mülteci çocukların ailelerinin bir kısmının ise okul öncesi eğitim kurumlarını sadece akademik derslerin verildiği eğitim kurumları olarak değerlendirdiklerini, yapılan diğer etkinliklere karşı çıktıklarını, çocuklara sadece akademik eğitim ve Türkçe eğitimi verilmesini istediklerini belirtmişlerdir(Tablo 14).

Uzun ve Bütün (2019) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarından birisi Suriyeli sığınmacılara yönelik genel tutumlardır. Bazı ailelerin Suriyeli sığınmacılara karşı belirli tutumlar içinde olmaları çocuklarının tutumlarına da yansımaktadır. Mülteci aileler çocuklarının eğitim almaları ve Türkçe öğrenmeleri ile Türkiye’de daha rahat bir yaşam sürebileceğini düşünerek eğitimlerine destek vermektedirler.

12- Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenleri yaşadıkları güçlüklerin çözümlenmesi için öğrencilere ve ailelerine dil eğitimi verilmesi gerektiğini düşünmektedirler (Tablo 15).

Sonuçlar

Bu bölümde mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin yaşadığı güçlüklerin belirlenmesine yönelik olarak yapılan çalışmadan elde edilen bulgulardan yola çıkılarak ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

1. Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenleri mülteci çocuklarla çalışmaya başlamadan önce mülteci çocuklarla çalışmaya yönelik herhangi bir eğitim almamışlardır.
2. Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin genel anlamda yaşadığı en büyük güçlük dil problemidir. Öğrencilerle farklı dilleri konuşuyor olmaktan kaynaklı olarak iletişim problemi yaşadıklarını bu durumun ilişki ve bağ kurmakta güçlük yaşamalarına neden olduğunu belirtmişlerdir.
3. Mülteci çocuklara okul öncesi eğitim programının uygulanmasında farklı dilleri konuşmaktan kaynaklı iletişim problemleri yaşanmaktadır. Programa yönelik etkinlik hazırlamanın çok güç olduğu, çocukların yönergeleri tam manasıyla anlamadıkları için gerekli kazanımlara sahip olamadıkları görülmüştür
4. Okul öncesi eğitiminde kullanılan eğitim materyallerinin (oyuncak, kitaplar, bloklar vs.) mülteci çocukların eğitiminde etkin olarak kullanıldıkları belirtilmiştir. Özellikle oyuncakların çocukların eğitiminde büyük önem taşıdığı söylenmiştir. Kitapların kullanımında ise dil farklılığından kaynaklı sorunlar olduğu belirtilmiştir.
5. Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi eğitimi öğretmenlerine, genel anlamda (eğitimsel, psikolojik, motivasyonel, maddi, araç gereç...) destek sağlanmadığı belirtilmiştir. Öğretmenler özellikle mülteci çocuklarla çalışırken psikolojik desteğe ihtiyaç duyduklarını ama bu tarz bir desteğin sağlanmadığını belirtmişlerdir.

6. Türk çocukların ailelerinin, mülteci çocuklarla birlikte eğitim görmelerine yönelik verdiği tepkilere bakıldığında çocuklarının mülteci çocuklarla birlikte eğitim görmelerini istemedikleri belirlenmiştir. Türk ailelerin çeşitli önyargılara sahip olmaları, çocuklarının eğitiminin bu olumsuz etkileneceğini düşünmeleri bu duruma sebep olabilmektedir.
7. Mülteci çocukların okula adaptasyon süreçlerinde güçlükler yaşadıkları bu durumun da öğretmenleri olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Mülteci çocukların okula adaptasyon süreçlerinin Türk çocukların adaptasyon süreçlerinden farklı olduğu ve bu durumun öğretmenler üzerinde çeşitli etkileri olduğu görülmüştür.
8. Mülteci çocukların birbirleriyle ve diğer çocuklarla olan akran etkileşimleri gözlemlendiğinde mülteci çocukların daha çok kendi aralarında etkileşim kurdukları, Türk çocuklarıyla ile çok fazla etkileşime girmedikleri ve bazı durumlarda etkileşim sırasında şiddete başvurdukları gözlenmiştir. Bu durumun öğretmenleri olumsuz etkilediği belirlenmiştir.
9. Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin mülteci çocukları etkinlik süreçlerine dahil etmekte zaman problemi yaşadığı, mülteci çocukların etkinliği anlamakta dil probleminden kaynaklı olarak sorun yaşadıkları bunun etkinliğe katılımlarını sınırlandırdığı bu durumun ise öğretmenler üzerinde olumsuz etkisi olduğu belirlenmiştir.
10. Mülteci çocukların aileleri ile okul öncesi öğretmenlerinin iletişimlerinde dil probleminden kaynaklı problemler yaşandığı iletişim kurulması için tercüman kullanıldığı ya da hiç iletişim kurulamadığı belirlenmiştir.

11. Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenleri ailelerin çocukların eğitimine karşı aileden aileye değişmekle beraber genel anlamda ilgili olduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

12. Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlara yönelik olarak çözümleri dil temelli olmakla beraber öğrencilerin dil eğitimi almasını, verilen eğitimin evde devam edip kalıcı hale gelebilmesi adına ise velilerin de dil eğitimi almalarını istedikleri belirlenmiştir.

Öneriler

1. Mülteci öğrencilerle çalışan okul öncesi eğitimi öğretmenlerine dil eğitimi ya da mülteci çocukların diline hakim eğitim bilimleri konusunda nitelikli bir geçmişe sahip tercümanlar yada yardımcı öğretmenler verilebilir. Yine iletişimsel sorunların en aza indirilmesi için çocuklar ve öğretmenler arasında ortak anlamlar sağlayacak görsel ya da işitsel materyaller sağlanabilir.
2. Mülteci çocukların eğitimine yönelik daha özel bir eğitim programı hazırlanarak mülteci çocuklarla çalışan öğretmenlerin üzerindeki programdan kaynaklı yükümlülükler azaltılabilir.
3. Mülteci çocukların eğitiminde kullanılan materyallerin daha verimli kullanılabilmesi için düzenlemeler yapıp, mülteci çocukların, okul öncesi eğitimde önemli bir yer tutan kitapların daha verimli kullanılması için görselliğe dayalı kitapların temin edilerek öğretmenlere doğaçlama hikaye ya da masal anlatmalarına katkı sağlayacak eğitimler verilebilir.
4. Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi eğitimi öğretmenlerine verilen materyal, motivasyonel, maddi ve öğretimde kullanabileceği yöntemlerin çeşitlendirilmesine yönelik eğitimsel faaliyet destekleri artırılmalı.
5. Türk ailelerin çocuklarının mülteci çocuklarla eğitim görmelerine yönelik oluşturdukları olumsuz tutumları en aza indirmek için ailelere bu konuda eğitimler verilerek, broşürler dağıtılarak mülteci çocukların topluma adaptasyonları hızlandırılabilir.
6. Mülteci çocukların okula adaptasyon süreçlerinde kendilerine has olarak yaşadıkları sorunların öğretmenler üzerindeki olumsuz etkisini en aza indirebilmek için eğitim

öğretim yılı başlamadan her okul kendi bünyesinde bu sorulara çözüm oluşturacak düzenlemeler ya da çalışmalar yapmalı.

7. Mülteci çocukların akran etkileşiminde daha çok kendi kimliklerinden ya da dil ortaklığı olan çocuklarla etkileşim içinde olduğu bu durumda çocukların dil gelişimine olumsuz etkide bulunduğu göz önünde bulundurularak sınıflar oluşturulurken, mülteci çocukların Türk çocuklarla etkileşimini mecbur kılınması göz önünde bulundurulacak şekilde bir oranla oluşturulmalı.
8. Mülteci çocukların etkinliklere katılımını artırmak için mülteci çocuklarla uygulanabilecek etkinlik kitabı bakanlık tarafından hazırlanabilir. Yine mülteci çocukların etkinlikleri anlamlandırmasını sağlamak ve katılımlarını artırmak amacıyla görsel materyaller artırılmalı ve buna yönelik materyaller oluşturulmalı.
9. Mülteci çocukların aileleriyle olan iletişimi verimli hale getirmek için okul öncesi eğitimine hakim bu konuda yeterli ve nitelikli tercümanlar ailelerle iletişim için kullanılabilir.
10. Mülteci çocukların ailelerinin çocuklarının eğitimlerine desteğini artırmak ve var olan desteği pekiştirmek amacıyla okul öncesi eğitimin önemi çocukların, okul öncesi dönemde edinebileceği dil kazanımının önemi ailelere verimli şekilde anlatılabilir

Kaynakça

- Adıgüzel, Y. (2017). Göç ve göç sonrası Türkiye’de mevcut durum. *Geçici koruma statüsündeki bireylere yönelik rehberlik hizmetleri klavuz kitabı*, (sy 27-44) içinde. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/05142850_rehberlik_hizmetler_kilavu_zu.pdf adresinden edinilmiştir.
- Agcadağ Çelik, İ. (2019). Sınıf öğretmenleri gözünden Suriyeli mülteci çocuklar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66), 663-680. doi: 10.17719/jisr.2019.3615
- Aktan, O. ve Akkutay, Ü. (2014). OECD ülkelerinde ve Türkiye’de okulöncesi eğitim. *Asya Öğretim Dergisi* 2(1), 64-79. Erişim adresi: <https://search.proquest.com/openview/b8cbf70cc15ec6b24d4392925742ae0b/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2045595>
- Aktın, K. ve Aktaş, D. (2018). *Şiddet ve sosyal travmalar*. A. Solak(Ed.) Ankara: Hegem Yayınları
- Altay, S., İra, N., Bozcan, E. ve Yenal, H. (2011). Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze Milli Eğitim Şuralarında okul öncesi eğitimi ve bugünkü durumu. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6. www.newwsa.com adresinden erişildi.
- Altıntaş, M. E. (2018). DKAB öğretmenlerine göre Suriyeli çocukların devlet okullarında karşılaştıkları güçlükler. *Marife dini araştırmalar dergisi*, 18, 469-499. https://www.researchgate.net/publication/330550416_DKAB_Ogretmenlerine_Gore_Suriyeli_Cocuklarin_Devlet_Okullarinda_Karsilastiklari_Sorunlar_Nitel_Bir_Arastirma adresinden erişildi.

Aytekin, K., Ektem, I.(2019). Sınıflarında bulunan Suriyeli göçmen çocuklar ile ilgili okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi (Hatay ili örneği). *Turkish Studies Educational Sciences*, 14(5), 2557-2580. Doi:10.29228/TurkishStudies.32712

Başar, M., Akan, D., & Çiftçi, M. (2018). Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Kastamonu Education Journal*, 26(5), 1571-1578. Doi:10.24106/kefdergi.427432

Bostan, H. (2018). Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin uyum, vatandaşlık ve iskân sorunu. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 38-88. Erişim adresi: <http://gam.gov.tr/files/8-3.pdf>

Börü, N. ve Boyacı, A. (2016). Göçmen öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlar: Eskişehir ili örneği. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(14), 123-158.

<https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/14854/14854.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Budunç, B. (2007). *Okul öncesi öğretmenlerinin bakış açısıyla çalışma ortamlarının değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Yüksek Öğretim Kurumları Tez Arşivi. Sıra no: 234614

Bulut, S., Kanat Soysal, Ö., Gülçiçek., D. (2018). Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğretmeni olmak: Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi* , 7(2), 1210-1238 . Erişim adresi:

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/38234/442082>

Canaz, A.K., Küçüker, E. (2019). Türkiye’deki Suriyeli çocuklara eğitim hizmeti sunmada kültürel duyarlılık ve bütçe planlaması: Avustralya’dan bir örnek olay incelemesi.

Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 12, 128-141. Erişim adresi:

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/goputeb/issue/44949/508701>

Culbertson, S., ve Constant, L. (2015). Education of Syrian refugee children. Managing the Crisis in Turkey, Lebanon, and Jordan.

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR800/RR859/RAND_RR859.pdf.

Çullu, F. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitimine yönelik görüşleri*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumları Tez Arşivi. Sıra no: (549046)

Dereli, E. (2016). Öğretmen-çocuk ilişkisinin okul öncesi dönem çocukların sosyal yetkinlik ve davranışları, sosyal problem çözme becerilerini yordayıcı etkisinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(40), 70-87 doi: : 10.21764/efd.95967

Durak, E. (2019). *Erken çocukluk eğitimine yönelik olarak hazırlanan iç organlar ile ilgili hazırlanan materyallerin içerik analizi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK tez arşivinden edinilmiştir. Erişim no: 555577

Emin, M. (2016). *Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi Temel Eğitim Politikaları*. İstanbul: Seta Yayınları

Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1, 26-42.

Eren, Z. (2019). Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre göçmen çocukların eğitim sorunları ve çözüm önerileri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 213-234. doi: 10.17240/aibudefd.20xx.xx.xxxxxx-xxxxxx

Erkuş, A. (2013). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Gencer, T. E. (2017). Göç ve eğitim üzerine bir değerlendirme: Suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma sürecinde karşılaştıkları güçlükler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (54), 838-851. doi: 10.17719/jisr.20175434652

Gencer, T. E. (2019). *Göç süreçlerinde çocukların karşılanamayan gereksinimleri, haklara erişimleri ve beklentileri: Ankara ve Hatay'da yaşayan Suriyeli çocuklar örneği* (doktora tezi). YÖK tez arşivinden edinilmiştir. Sıra no: 540880

Genel bilgiler başlığı (2017). Baloğlu, M., Göv, E., Bağrıaçık, T. Editör (Ed). *Geçici koruma statüsündeki bireylere yönelik rehberlik hizmetleri klavuz kitabı*, (sy 3-11) içinde. Erişim adresi:

https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/05142850_rehberlik_hizmetler_klavuz.pdf

Giriş başlığı (2017). Baloğlu, M., Göv, E., Bağrıaçık, T. Editör (Ed). *Geçici koruma statüsündeki bireylere yönelik rehberlik hizmetleri klavuz kitabı*,(sy 0-2) içinde. Erişim adresi:

https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/05142850_rehberlik_hizmetler_klavuz.pdf

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2013). *Türkiye göç raporu*.

https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikgocRaporlari/2015_yillik_goc_raporu.pdf adresinden erişilmiştir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2016). *Türkiye göç raporu*.

https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikGocRaporlari/2016_yiik_goc_raporu_ha_ziran.pdf adresinden erişilmiştir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2020). *Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler*.

<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden edinilmiştir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2020). *Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve*

Cinsiyet Dağılımı. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden edinilmiştir.

Güven, G., Azkeskin, K., Yılmaz, E. (2018). Okul öncesi eğitim alan Suriyeli mülteci çocukların

eğitiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Çocuk Gelişim Kongresi*, Ankara.

Human Rights Watch, (2015). “Geleceğimi hayal etmeye çalıştığımda hiçbir şey göremiyorum ”

Türkiye’deki Suriyeli mülteci çocukların eğitime erişimlerinin önündeki engeller-kayıp nesil olmalarını önlemek. Erişim adresi: <https://www.hrw.org/tr/report/2015/11/09/282910>

Kağıtçıbaşı, Ç. (2019). *Benlik, aile ve insan gelişimi kültürel psikolojide kuram ve uygulamalar*

(5. ed.). İstanbul: Küy

Kağnıcı, D. Y. (2017). Suriyeli mülteci çocukların kültürel uyum sürecinde okul psikolojik

danışmanlarına düşen rol ve sorumluluklar. *İlköğretim Online*, 16 (4), 1768-1776. doi: 10.17051/ilkonline.2017.342990

Karaağaç, F. C. (2018). *Educational problems of Syrian refugee students in elementary schools*.

(Yüksek lisans tezi).). Yüksek Öğretim Kurumlu Başkanlığı Tez Merkezi veri tabanından erişildi. Erişim no: 509369

- Karakuş, H. (2016). Okul öncesi dönemde yabancı dil eğitimi verilmesine ilişkin anne- baba ve öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(2) , 7-19. Erişim adresi: <http://ijeces.hku.edu.tr/tr/issue/22946/355242>
- Kardeş, S. ve Akman, B. (2018). Suriyeli mültecilerin eğitimine yönelik öğretmen görüşleri. *Elementary Education Online*, 17(3), 1224-1237. doi: 10.17051/ilkonline.2018.466333
- Karip, E. (2019). 2018 eğitim değerlendirme raporu. Türk Eğitim Derneği. <https://tedmem.org/yayin/2018-egitim-degerlendirme-raporu> adresinden erişildi.
- Kaya, A. (2019).Suriyeli mülteci çocukların eğitimi üzerine bir araştırma: Geçici eğitim merkezleri ve müfredatları. (Yüksek lisans tezi). Yüksek Öğretim Kurumları Tez Arşivi. Sıra no: (537239)
- Kılıç, G. ve Özkor, D. (2019). Suriyeli çocukların eğitimi araştırma raporu: Durum tespiti ve çözüm önerileri. *Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği*. www.mavikalem.org/wp-content/uploads/2019/03/Suriyel-%C3%87ocuklar%C4%B1n-E%C4%9Fitmi-Ara%C5%9Ft%C4%B1rma-Raporu.pdf adresinden erişildi.
- Kirk, K. (2014).*Lateregistration: Problems affecting the access to education for Syrian refugees in Amman, Jordan*, Senior Honors Thesis University of Oregon
- Kirmayer, L. J., Narasiah, L., Munoz, M., Rashid, M., Ryder, A., Guzder, J. et.al. (2011). Common mental health problems in immigrants and refugees: general approach in primary care. *Canadian Medical Association Journal*. 183(12) E959-E967; doi: <https://doi.org/10.1503/cmaj.090292>
- Kubbani, A. (2019). *Türkiye'de yaşayan geçici koruma statüsündeki Suriyeli'lerin göç travmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi* (yüksek lisans tezi). YÖK Tez arşivinden edinilmiştir. Sıra no: 555960

- Kurt, F. (2017). *Okul öncesi çocukların okula uyumlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi: Şanlıurfa örneği* (yüksek lisans tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir. Sıra no: 488544
- Levent, F. ve Çayak, S. (2017). Türkiye’deki Suriyelilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 21-46. Erişim adresi: <https://hayefjournal.org/Content/files/sayilar/64/21.pdf>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *Okul öncesi eğitim programı*.
tegm.meb.gov.tr/dosya/okulöncesi/ooproram.pdf adresinden edinilmiştir.
- Moralı, G . (2018). Suriyeli Mülteci Çocuklara Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (15) , 1426-1449 . doi: 10.26466/opus.443945
- Oikonomidou, E. 2010. Zooming Into the School Narratives of Refugee Students. *Multicultural Perspectives*, 12(2), 74–80. doi:10.1080/15210960.2010.481186.
- Özcan, S. (2018). Çokkültürlülük Bağlamında Türkiye’nin Suriyeli Öğrencilere Yönelik Eğitim Politikası. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1).
doi: 10.25272/j.2149-8385.2018.4.1.02
- Özen, F. Ve Arslan Hendekçi, E. (2016). Türkiye’de Eğitim Denetimi Alanında 2005-2015 Yılları Arasında Yayımlanan Makale ve Tezlerin Betimsel Analizi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 619-650.
- Polat, A. (2019). *Yabancılar (Suriyeli göçmen çocuklara) okuma yazma öğretimi sürecine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri* (yüksek lisans tezi). YÖK Tez arşivinden edinilmiştir. Sıra no: 561152

- Ryan, D., Dooley, B., ve Benson, C. (2008). Theoretical perspectives on post-migration adaptation and psychological well-being among refugees: Towards a resource-based model. *Journal of Refugee Studies*, 21(1), 1-18.
- Sağıroğlu, A. Z. (2017).). Goc ve goc sonrası Türkiye’de mevcut durum. *Geçici koruma statüsündeki bireylere yönelik rehberlik hizmetleri klavuz kitabı*, (sy. 70) içinde. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/05142850_rehberlik_hizmetler_kilavu_zu.pdf adresinden edinilmiştir.
- Santrock, J.W. (2016). *Yaşam boyu gelişim gelişim psikolojisi*. (T. Kılınç, eviri Ed.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Sarıkaya, H. S. (2014). Belçika Flaman bölgesi eğitim sisteminde Türk kökenli çocukların yaşadığı temel eğitim sorunlarının incelenmesi. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 8, 246-260. doi: [10.16992/ASOS.426](https://doi.org/10.16992/ASOS.426)
- Saygın, S. ve Hasta, D. (2018). Goc, kültürleşme ve uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(3), 312-333. doi: 10.18863/pgy.364115
- Smith, E.E., Nolen-Hoeksema, S., Fredricksion, B., Loftus, G.R., (2003). *Atkinson ve Hilgard psikolojiye giriş genişletilmiş ve güncelleştirilmiş 14. Edisyon*. (. ncl ve D. Ferhatoğlu, eviri Ed.).
- Seydi, A. S. (2014). Türkiye’nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun ozmne yönelik izlediği politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31. <https://pdfs.semanticscholar.org/0024/6d2a6ba1f922d7f90805fc07f4198e7e4512.pdf> adresinden ulaşıldı.

- Sönmez, R. (2018). *Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Geçici Eğitim Merkezlerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri*, (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumlu Başkanlığı Tez Merkezi veri tabanından erişildi. Erişim no: 520086
- Şahin, M., & Doğan, Y. (2018). Suriyeli öğrencilerin bulunduğu sınıflarda Fen Bilimleri öğretiminde karşılaşılan sorunlar: Nitel bir çalışma. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 1(1), 13-33.
- Şimşek, İ. (2018). Finlandiya, İngiltere ve Türkiye'nin okul öncesine yönelik sosyal politika uygulamaları. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(9), 82-101. doi: [10.20860/ijoses.417086](https://doi.org/10.20860/ijoses.417086)
- Şimşek, H., Kula,, S. (2018). Türkiye'nin göçmen politikasında ihmal edilen boyut: Eğitsel uyum proğraı. *Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2) , 5-21. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aeuibfd/issue/41906/505306>
- Tanrıkulu, F. (2018). Suriye krizi sonrası Türkiye'deki sığınmacıların ve göçmenlerin eğitimi: Geçmiş, bugün ve gelecek perspektifleri, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2585-2604. doi: 10.17218/hititsosbil.450208
- Taştan, C. ve Çelik, Z. (2017). Türkiye'de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler. *Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi*. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/320288420_Turkiye'de_Suriyelilerin_Egitimi_Guclukler_ve_Oneriler Dergisi, 1(1), 13-33
- Taşkın, P. ve Erdemli, Ö. (2018). Education for Syrian refugees: problems faced by teachers in Turkey*. *Eurasian Journal of Educational Research*, 75(2018) 155-178. doi: 10.14689/ejer.2018.75.9

Tekin, U. ve Yüksek, D. (2017, Mart). Göç ve eğitim: Türkiye’de ve Almanya’da aile dili okul dilinden farklı olan çocukların okullaşması çalıştay raporu.

https://tr.boell.org/sites/default/files/goc_ve_egitim_calistayi_sonuc_raporu-28.07.2017.pdf adresinden erişildi.

Uzun, E. ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1, 72-83. Erişim adresi:

https://www.researchgate.net/publication/330042274_Okul_Oncesi_Egitim_Kurumlarinda_ki_Suriyeli_Siginmaci_Cocuklarin_Karsilastiklari_Sorunlar_Hakkinda_Ogretmen_Gorusleri

Tunga, Y , Engin, G , Çağıltay, K. (2020). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitiminde karşılaşılan sorunlar üzerine bir alınyazın taraması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 317-333. DOI: 10.17679/inuefd.535845

Turaşlı, N. (2007). *Okulöncesi eğitime giriş*, Ankara:Anı Yayıncılık.

Yalçın, A. (Ed.). (2011). Eğitime bakış. [Özel sayı]. *Eğitim- Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 7(21).

Wagner, T. M. (2013). *Supporting refugee children in Pennsylvania public schools* (Unpublished Doctoral dissertation). University of Pittsburgh, USA.

Zaimoğlu Öztürk, (2018). Mülteci öğrencilere sunulan eğitim-öğretim hizmetinin sosyal bilgiler öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi, *AJESI - Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2018; 8(1): 52-79. Doi: 10.18039/ajesi.393879

Ekler

Ek 1 – Görüşme Formu ve Kişisel Bilgi Formu

Görüşme formu soruları

- 1- Sizce okul öncesi eğitimde mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi eğitimi öğretmenlerin genel anlamda yaşadığı en büyük güçlük nedir?
- 2- Sizce okul öncesi eğitim programının mülteci çocuklara uygulanabilmesinde yaşanan sıkıntılar nelerdir?
- 3- Okul öncesi eğitiminde kullanılan eğitim materyalleri (oyuncak, kitaplar, bloklar vs.) mülteci çocukların eğitiminde ne derece etkin kullanılmaktadır?
- 4- Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi eğitimi öğretmenlerine, genel anlamda(eğitimsel, psikolojik, motivasyonel, maddi, araç gereç...) yeterli desteğin sağlandığını düşünüyor musunuz?
- 5- Türk çocukların ailelerinin, mülteci çocuklarla birlikte eğitim görmelerine yönelik verdiği tepkiler nelerdir ve bu tepkiler sizi nasıl etkilemektedir?
- 6- Mülteci çocukların okula adaptasyon süreçlerinde hangi sorunların yaşadığını gözlemlediniz, bu durum sizi nasıl etkiledi?
- 7- Mülteci çocukların birbirleriyle ve diğer çocuklarla olan akran etkileşimlerine dair gözlemlediğiniz olumlu ve olumsuz durumlar nelerdir, bu durum sizin sınıf yönetiminizi nasıl etkilemektedir?
- 8- Mülteci çocukların etkinlik süreçlerinde yaşadığı sorunlar nelerdir ve bu sorunlar sizi nasıl etkilemektedir?
- 9- Mülteci çocukların aileleri ile iletişim sırasında yaşadığınız sorunlar nelerdir?
- 10- Mülteci çocukların ailelerinin çocuklarının eğitimlerine yönelik genel tutumlarına dair gözlemlerinizi nelerdir, bu tutumlarının sizin eğitim sürecinize etkileri nelerdir?
- 11- Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin yaşadığı güçlükleri göz önüne aldığınızda çözüm önerileriniz nelerdir?

Kişisel bilgi formu soruları

1. Cinsiyetiniz:

1) Kadın 2) Erkek

2. Yaşınız:

3. Öğrenim Durumunuz: 1) Lise 2) Ön lisans 3) Lisans 4) Yüksek Lisans

5) Doktora

4. Kıdeminiz: (kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz)

5- Mülteci çocuklarla kaç yıldır çalışıyorsunuz:

6-İkamet ettiğiniz yerde mülteciler bulunmakta mıydı?

7. Okuttuğunuz Sınıf Mevcudu :

8. Sınıfınızın yaş aralığı (ay) çoğunlukla hangi gruptadır?

1) 36-48 2) 48-60 3) 60-72

9. Mülteci çocuklarla çalışmadan önce, bu grupla çalışmaya yönelik bir eğitim aldınız mı, aldıysanız nedir?

Ek 2: Görüşme Sorularının Online Formu

Mülteci Çocuklarla Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaşadığı Güçlükler

Sevgili okul öncesi öğretmenleri; bu görüşme formu mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin yaşadığı güçlüklerin belirlenmesi amacıyla oluşturulmuştur. Görüşme sorularında mülteci çocuklarla çalışırken hangi alanlarda güçlük yaşadığınız anlaşılmaya çalışılmıştır. Soruları tecrübeleriniz dahilinde detaylandırarak yanıtlamanız oldukça önemlidir. Paylaştığınız veriler yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Sorularınız olursa Okul öncesi öğretmeni Furkan GÜNEK'e frkngnkt@gmail.com adresine mail atarak sorabilirsiniz..Katılımınız için teşekkür ederim .
Not: Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır.

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM *

Araştırmacı tarafından söz konusu araştırmanın içer...

Cinsiyetiniz *

Kadın

Erkek

Yaşınız *

Kısa yanıt metni

.....

Öğrenim Durumunuz *

- Lise
- Önlisans
- Lisans
- Yüksek Lisans
- Doktora

Kıdeminiz ? (Kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz) *

Kısa yanıt metni

Mülteci çocuklarla kaç yıldır çalışıyorsunuz ? *

Kısa yanıt metni

.....

İkamet ettiğiniz yerde mülteci çocuklar bulunmakta mıydı ? *

Kısa yanıt metni

.....

Okuttuğunuz sınıf mevcudu kaç kişiden oluşmaktadır ? *

Kısa yanıt metni

.....

Sınıfınızın yaş aralığı (ay) çoğunlukla hangi gruptadır ? *

36-48

48-60

60-72

Mülteci çocuklarla çalışmadan önce, bu grupla çalışmaya yönelik bir eğitim aldınız mı, aldıysanız nedir? *

Uzun yanıt metni

1-Sizce okul öncesi eğitimde mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi eğitimi öğretmenlerin genel anlamda yaşadığı en büyük güçlük nedir ?

*

Uzun yanıt metni

2-Sizce okul öncesi eğitim programının mülteci çocuklara uygulanabilmesinde yaşanan sıkıntılar nelerdir ?

*

Uzun yanıt metni

3-Okul öncesi eğitiminde kullanılan eğitim materyalleri (oyuncak, kitaplar, bloklar vs.) mülteci çocukların eğitiminde ne derece etkin kullanılmaktadır ?

*

Uzun yanıt metni

4-Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi eğitimi öğretmenlerine, genel anlamda(eğitimsel, psikolojik, motivasyonel, maddi, araç gereç...) yeterli desteğin sağlandığını düşünüyor musunuz ? *

Uzun yanıt metni

5-Türk çocukların ailelerinin, mülteci çocuklarla birlikte eğitim görmelerine yönelik verdiği tepkiler nelerdir ve bu tepkiler sizi nasıl etkilemektedir ? *

Uzun yanıt metni

6-Mülteci çocukların okula adaptasyon süreçlerinde hangi sorunların yaşandığını gözlemlediniz, bu durum sizi nasıl etkiledi ? *

Uzun yanıt metni

7-Mülteci çocukların birbirileriyle ve diğer çocuklarla olan akran etkileşimlerine dair gözlemlediğiniz olumlu ve olumsuz durumlar nelerdir, bu durum sizin sınıf yönetiminizi nasıl etkilemektedir ? *

Uzun yanıt metni

8-Mülteci çocukların etkinlik süreçlerinde yaşadığı sorunlar nelerdir ve bu sorunlar sizi nasıl etkilemektedir ? *

Uzun yanıt metni

9-Mülteci çocukların aileleri ile iletişim sırasında yaşadığınız sorunlar nelerdir ? *

Uzun yanıt metni

10-Mülteci çocukların ailelerinin çocuklarının *
eğitimlerine yönelik genel tutumlarına dair
gözlemleriniz nelerdir, bu tutumlarının sizin
eğitim sürecinize etkileri nelerdir ?

Uzun yanıt metni
.....

11-Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi *
eğitimi öğretmenlerinin yaşadığı güçlükleri
göz önüne aldığınızda çözüm önerileriniz
nelerdir ?

Uzun yanıt metni
.....

Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Furkan GÜNEK
Doğum Yeri : Erzurum/ Yakutiye
Doğum Tarihi : 01/01/1993

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği
Yüksek Lisans Öğrenimi : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

E-posta Adresi :

Frkngnkt@gmail.com

Orcid No : <https://orcid.org/0000-0001-9143-1380>